

Suvremeni metodički pristup Gundulićevim djelima

Knežević, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:967420>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

KATARINA KNEŽEVIĆ

SUVREMENI METODIČKI PRISTUPI GUNDULIĆEVIM DJELIMA

Diplomski rad

Pula, 2021.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

KATARINA KNEŽEVIĆ

SUVREMENI METODIČKI PRISTUPI GUNDULIĆEVIM DJELIMA

JMBAG: 0303064925

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Sustavi, metode i pristupi u metodici književnog odgoja i obrazovanja

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentor: izv. prof. dr. sc. Marko Ljubešić

Pula, 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Katarina Knežević, kandidat za magistra hrvatskoga jezika i književnosti ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Katarina Knežević dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom *Suvremeni metodički pristupi Gundulićevim djelima* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. METODIČKI PRISTUPI O ŠKOLSKOJ LEKTIRI.....	2
2.1. Dragutin Rosandić o književnoj lektiri.....	2
2.2. Gabelica i Težak o kreativnome pristupu lektiri.....	6
2.3. Metodičke upute za interpretaciju Gundulićevih djela.....	16
2.4. Izbor književnih djela i problemski pristup interpretaciji literarnoga predložka u nastavi lektire.....	18
2.5. Motivacijski postupci u nastavi lektire.....	19
3. SUVREMENI METODIČKI PRISTUPI GUNDULIĆEVIM DJELIMA.....	22
3.1. <i>Suze sina razmetnoga</i>	22
3.2. <i>Osman</i>	26
3.3. <i>Dubravka</i>	31
4. ANKETA O LEKTIRI I ČITALAČKIM NAVIKAMA.....	35
4.1. Problem istraživanja.....	35
4.2. Ciljevi i zadaci istraživanja.....	35
4.3. Polazne hipoteze.....	35
4.4. Ispitanici i instrument istraživanja.....	35
4.5. Rezultati istraživanja.....	35
5. PRIJEDLOZI UVOĐENJA SUVREMENIH DJELA U SREDNJOŠKOLSKE POPISE LEKTIRE.....	46
6. ZAKLJUČAK.....	53
7. LITERATURA.....	54

1. UVOD

U diplomskom radu stavit ćemo fokus na drugačiji, moderniji pristup školskoj lektiri. Lektira se često sve više izjednačava s obveznim čitanjem u školi. Zapravo lektira je „ono što se čita, čitano gradivo, štivo (zabavna lektira; laka lektira; popularna lektira).“ (Hrvatski enciklopedijski rječnik, 2002:) Sam termin dolazi od francuske riječi *lecture* koja potječe od srednjovjekovne latinske riječi *lectura* u značenju čitanje, a to je izvedenica od latinske riječi *legere* – čitati (Hrvatski enciklopedijski rječnik, 2002). Kada govorimo o školskoj lektiri, često se zaboravlja da lektira nije samo koncept čitanja propisanih i obveznih književnih djela nego treba nadilaziti taj koncept. Njezina zadaća treba biti poticanje učenika na čitanje, ponajviše čitanje iz užitka (Gabelica, Težak, 2017).

Prvi dio diplomskoga rada sastojat će se od različitih pristupa lektiri, tj. kako određeni metodičari pristupaju školskoj lektiri. Ujedno ćemo otkriti i neke nove pristupe koji se mogu koristiti u analizi književnih djela. Zbog mnogih pretpostavki o školskoj lektiri, u drugome djelu želimo približiti učenicima djela Ivana Gundulića i pokazati im kako i književna djela starije hrvatske književnosti mogu biti zanimljiva i bliska njihovoj dobi. Također, Gundulićeve djela, *Suze sina razmetnoga*, *Osman* i *Dubravka*, mogu otvoriti neki novi prozor u učenikovo mašti i kreativnosti. Za svako navedeno djelo usporedit ćemo opisani nastavni sat tradicionalne analize i opisani nastavni sat suvremenije/moderne analize djela. U prilogu diplomskoga rada stavit ćemo tablice pisane pripreme zbog bolje preglednosti i razumljivosti. U trećem djelu bit će prikazani rezultati ankete o lektiri i čitalačkim navikama srednjoškolskih učenika koja je provedena u Gimnaziji Pula i Tehničkoj školi Pula. Analizirat ćemo dobivene odgovore te ćemo tako donesti zaključke o njihovome stavu prema školskoj lektiri. Odnosno kako bi učenici poboljšali sat lektire, što im se u tradicionalnome satu analize sviđa, a što ne. Zadnji dio diplomskoga rada bit će posvećen uvođenju suvremenih djela hrvatske i svjetske književnosti u popis lektire. Za svaki razred srednje škole navest ćemo dva prijedloga koji bi odgovarali navedenoj dobi i preferencijama učenika. Također, uključit ćemo i mišljenja učenika iz prethodne ankete.

2. METODIČKI PRISTUPI O ŠKOLSKOJ LEKTIRI

U ovome poglavlju proći ćemo kroz različite metodičke pristupe školskoj lektiri, tj. kako određeni metodičari definiraju školsku lektiru i kakve savjete i prijedloge daju za analizu književnih djela.

2.1. Dragutin Rosandić o književnoj lektiri

Prvo od čega kreće Rosandić, u poglavlju o književnoj lektiri, je sam naziv lektire. Navodi kako se ona često definira kao popis književnih djela za samostalno čitanje kod kuće. Također, spominje i različite nazive, neki od njih su: domaća lektira, školska lektira, lektira, učenička lektira itd. Definira i kriterije pri odabiru književnoumjetničkih tekstova. Prvi kriterij bi mogao biti da tekstovi budu reprezentativna djela različitih vrsta iz nacionalne književnosti i književnosti drugih naroda. Drugi, da su ta djela temelji svjetske kulture. Te treći kriterij da su to djela antologijske vrijednosti i primjerena učenicima (Rosandić, 2005).

Posebnu pozornost Rosandić pruža učeničkoj lektiri, kod nje treba razlikovati lektiru u razrednoj nastavi i u višim razredima osnovne škole. U razrednoj nastavi učenici prvoga i drugoga razreda trebaju pročitati pet knjiga s popisa lektire i uvjet je da učitelj/učiteljica prvo interpretira djelo. Dok u trećem i četvrtom razredu obvezatna su prva dva djela s popisa lektire, a ostala učenici mogu birati sami ili s učiteljem/učiteljicom. S druge strane viši razredi osnovne škole imaju širi izbor književnih djela i najčešće u jednoj školskoj godini pročitaju devet književnih djela. Također, veći je broj djela uključen u popis lektire. Kriteriji koji su bitni za odabir književnoumjetničkih tekstova su osobni književni interes učenika, te preporuke učitelja i knjižničara. Novost u višim razredima osnovne škole je ta da se dio lektirnih knjiga može interpretirati u okviru izborne nastave (Rosandić, 2005).

U poglavlju o lektiri kao dio programa, Rosandić navodi kako je lektira samostalni dio programa jer je ona popis književnih djela po razredima. Osim kriterija koji su navedeni na početku ovoga poglavlja, bitan kriterij pri odabiru lektirnih naslova je broj književnih djela. Većinom se radi o osam do deset djela osim u prvom i drugom razredu gdje je taj broj manji. Također, u popisu lektire nigdje se ne navodi broj obvezatnih književnih

djela već broj sati koji je potreban za interpretaciju djela. Sat lektire se najčešće u osnovnoj školi održava dva puta mjesečno, tj. svakih petnaest dana. Rosandić navodi i prosječan broj djela za prvu školsku godinu, a to je oko petnaest djela. Popis lektire mora biti raznovrstan, tj. mora sadržavati romane, novele, pjesničke zbirke, drame, dnevničku i putopisnu prozu, esejističko-kritičke tekstove (Rosandić, 2005).

Rosandić navodi i tablicu u kojoj iznosi broj književnih djela u popisu lektire prema razredima u osnovnoj školi.

Tablica 1. Broj književnih djela u popisu lektire (Rosandić, 2005: 51)

Razred	Broj djela
1.	sedam naslova
2.	deset naslova
3.	osamnaest naslova
4.	dvadeset i jedan naslov
5.	dvadeset i dva naslova
6.	dvadeset i dva naslova
7.	osamnaest naslova
8.	dvadeset i sedam naslova

Nakon toga slijedi tema o normiranju broja književnih djela i stranica. Rosandić navodi kako normiranje u osnovnoj školi još nije utvrđeno jer podaci iz literature su različiti. Kao primjer normiranja navodi podatke koje iznosi N. N. Svetlovska. Ona navodi kako 12 do 15 knjiga u prvom razredu mogu učenici pročitati samostalno, a broj knjiga se povećava ako je probuđeno zanimanje za čitanje. Prema toj pretpostavci, učenici bi nakon trećega razreda trebali poznavati oko 200 najboljih djela iz dječje književnosti. Također Rosandić ukazuje da i u srednjoj školi je teško odmjeriti broj književnih djela i stranica. Često programi nude oko pedeset književnih djela za samostalno čitanje u okviru zajedničkih programskih osnova, misli se na prvi, drugi i treći razred. Rosandić ističe da prosječan broj djela ne bi smio biti manji od petnaest djela koja se uključuju u sat lektire. Što se tiče sata

lektire, on se u srednjim školama odvija dva puta mjesečno, tj. 14 - 16 sati godišnje. U nastavnim programima za srednju školu navodi se i broj sati za lektiru, prvi, drugi i treći razred imaju četrnaest sati za lektiru, dok četvrti razred ima osamnaest sati za lektiru, a to je ukupno šezdeset sati. Također, uz samostalno čitanje vezuju se i druga pitanja metodičke ili pedagoško-psihološke orijentacija, kao npr. uloga obitelji i šire društvene sredine, tijek učenikova dana, motivacija za čitanje i mnoga druga pitanja (Rosandić, 2005).

Na kraju poglavlja Rosandić govori o odabiru (izboru) djela za samostalno čitanje. Temelj za odabir je kriterij tematske raznovrsnosti. Tako na primjer u prvom razredu postoji šest do osam tematskih krugova: djeca, životinje i biljke, priroda, roditeljski dom, uzbudljivi doživljaji, putovanja, igračke i sl. Iz razreda u razred se povećava broj tema u skladu s razvojem osobnosti učenika. Često se proširuju već otvoreni tematski krugovi ili se pak otvaraju novi pristupi i nove razine usvajanja (interpretacije). Drugi kriteriji koji je jednako važan za odabir djela je kriterij vrstovne raznovrsnosti. On pokazuje da se u lektiru trebaju uključiti različite vrste književnih djela iz svih književnih rodova koje su primjerene razvoju osobnosti učenika. Drugim riječima, ona djela koja su bliža učenikovoj dobi i interesu u toj dobi. Neke se književne vrste uključuju u ranijim, a neke u kasnijim fazama učenikovog školovanja. Na primjer bajka i basna se uključuje u lektiru u mlađim uzrastima dok esejističko-kritička proza se uključuje u srednjoj školi (Rosandić, 2005). Rosandić to i potvrđuje sljedećom tvrdnjom: „Vrstovna ravnomjernost osigurava skladan razvoj osobnosti, omogućuje svestrano i kompleksno upoznavanje književnosti te razvijanje specifičnih recepcijskih i analitičkih sposobnosti.“ (2005: 52) Kod izbora djela za samostalno čitanje treba paziti i na broj stranica i tehnički normativ. Broj stranica se mijenja od razreda do razreda, a treba razlikovati i stranice proznoga, dramskoga i pjesničkoga teksta. Na primjer učenici drugoga razreda mogu čitati djelo od 160 do 250 i 300 stranica, kako se ide dalje tako se i povećava broj stranica i vrijeme čitanja. Na kraju poglavlja o lektiri Rosandić navodi i zadaće čitateljskog odgoja (2005: 52):

1. dostići/postići određenu razinu književnoga obrazovanja

2. razviti kulturu čitanja, stvaralačke sposobnosti učenica/učenika, književni ukus
3. omogućiti bogatiji, sadržajni i suptilniji duhovni život
4. izgraditi cjelovit pogled na svijet.

Sljedeće poglavlje koje se dotiče lektire je lektira u istraživačkim projektima. U ovom poglavlju Rosandić naglašava kako većina učenika pokazuje otpor prema propisanoj lektiri koju sadrže nastavni programi. Zbog toga se i javlja tzv. privatni izbor lektire u kojem se često nalazi trivijalna književnost. Trivijalna književnost počinje se istraživati sedamdesetih godina 20. stoljeća. Hussong je učitelj književnosti, znanstveni savjetnik i predavač metodike njemačkoga jezika i književnosti. S pedagoško-metodičkog gledišta, Hussong je istraživao pojavu trivijalizacije na korpusu slikovnica, djela iz književnosti za djecu, tekstova u čitankama i školskim uzorcima interpretacije književnih tekstova. Također, Hussong navodi kako se trivijalizacija javlja od najranije dobi i onda se nastavlja u osnovnoj i srednjoj školi. Razlozi njezina nastajanja su sljedeći: 1. koncepcija književnoga odgoja i obrazovanja, uz nju se vezuju česti stereotipi; 2. nedovoljna komunikacija između učitelja/učiteljice i učenika/učenice zbog toga učenici ne prihvaćaju tekstove koji nisu usklađeni s njihovim interesima i željama (Rosandić, 2005). Ipak trivijalizacija se može smanjiti uvođenjem „nestereotipne nastave“, drugim riječima trebaju se u nastavi isticati nestereotipne pouke, njegovati kritičko i stvaralačko mišljenje učenika. Zbog toga što je i cilj književnoga odgoja stvoriti stvaralačkoga čitatelja/čitateljicu koja će znati razliku između estetskoga i neestetskoga. Na kraju ovoga poglavlja navode se i odrednice koje mogu pomoći u poticanju i razvijanju čitateljskoga zanimanja kod učenika. Neke od njih su: vrsta djela, način komuniciranja, medijsko okruženje, motivacije, fabula, lik(ovi) itd. (Rosandić, 2005).

Što se tiče lektire, Rosandić spominje i lektiru u stripu. Ta posebna vrsta lektire pojavljuje se kako bi razvila što veće zanimanje za čitanje književnih djela. Rosandić navodi i primjer lektire u stripu, a to projekt Narodne knjižnice Petra Preradovića u Bjelovaru. Projekt se razvio 2004. godine s nazivom „Lektiru u

stripu, Cvijet sa raskršća“ i u njemu su sudjelovali učenici iz Bjelovara i umjetnica Irena Jukić-Pranjić. Iz naziva projekta vidljivo je da je Matoševa novela bila predložak i bila je raščlanjena na najmanje dijelove i prenesena likovno/vizualno. Ciljevi projekta su bili: 1. razvijanje sklonosti mladih prema čitanju lektire, ali i prema čitanju općenito; 2. senzibiliziranje mladih za književna djela hrvatskih autora; 3. razvijanje likovnog izričaja i usavršavanje likovnih tehnika; 4. upoznavanje morfologije stripa i izražajnih elemenata vizualne komunikacije; 5. razvoj kreativnosti; 6. poticanje komunikativnosti i zajedništva, 7. poticanje suradnje u okviru rada u grupi i 8. otvaranje korelacije različitih vrsta umjetnosti (književnosti – likovne umjetnosti – stripa). Iz ovoga projekta vidljiva je suradnja dvaju medija, literarnoga i likovnoga zbog toga čitatelj/čitateljica prima dvostruke poruke (verbalne i likovne). Iz svega navedenoga bitna je razvitak lektire u stripu jer unaprjeđuje čitanja književnoumjetničkih tekstova i razvija likovnu kreativnost (Rosandić, 2005).

Na kraju treba spomenuti čitalačke faze koje nudi Rosandić. Prvo spominje vođeno čitanje, tj. čitanje s jasno postavljenim zadaćama i još se naziva čitanje sa zapisivanjem. Drugo je kritičko čitanje i Rosandić ga objašnjava kao sposobnost proizvođenja ideja, vrednovanja ideja s estetskog, moralnog i društvenog gledišta. Treće je spoznajno čitanje koje se oslanja na Croceovu podjelu na intuitivnu i logičku spoznaju. Četvrto je denotativno i konotativno čitanje koje se tiče doslovnog i prenesenog značenja. Zadnje, peto čitanje je imaginativno čitanje koje uključuje sposobnost zamišljanja i oblikuje fantazijsko mišljenje, može dijeliti dalje na scensko čitanje koje uključuje sposobnost zamišljanja scenskoga prostora (Rosandić, 2005). Navedene faze mogu se koristiti u bilo kojoj analizi književnoga djela.

2.2. Gabelica i Težak o kreativnome pristupu lektiri

Autorice definiraju da školsku lektiru čine tekstovi koje učenici čitaju prema Nastavnome planu i programu. Samom nazivu lektira pripisuju se odlike koje su vezane samo uz školsku lektiru, a to da je propisano i obvezno štivo. Lektira bi

prema autoricama trebala biti „sredstvo poticanja čitanja“, ali nažalost često nije takav slučaj. Također, popis lektire trebao bi biti samo preporuka knjiga koje bi učenici trebali poznavati, drugim riječima te knjige bi im trebale pomoći u upoznavanju svijeta i samoga sebe. Bitno je za naglasiti da lektira podrazumijeva samostalno čitanje kod kuće kako bi učenici razvili čitateljske navike jer ako budu imali ugodno iskustvo čitanja onda će htjeti opet posegnuti za knjigom. Nažalost, lektira je postala samo još jedna školska obveza i na sam spomen nje učenici prvo pomisle na ocjenjivanje (Gabelica, Težak, 2017). Stav učenike prema lektire često se svodi na dvije riječi, dosadna i naporna, a istraživanje pri kraju diplomskoga rada ukazat će na stav učenika pomoću rezultata ankete koja je postavljena učenicima u Gimnaziji Pula i Tehničkoj školi u Puli. Dolazi do razilaženja i u važnim dokumentima, u Nastavnome planu i programu lektira je dio područja književnosti, dok u školskome imeniku naznačena je posebna rubrika lektira. Zbog toga se lektira mora vrednovati i ocijeniti, a to se često svodi na ogoljavanje književnoga djela na formu i sadržaj, dok se umjetnički potencijal djela zanemaruje. Sat lektire trebao bi biti mjesto susreta između čitatelja/učenika i učitelja te njihovo razmjenjivanje mišljenja, stavova i doživljaja o pročitanome. Kako kažu autorice ove knjige lektira je: „...portal djeteta u svijet književnosti i užitka samostalnoga čitanja, saveznik u stvaranju neraskidivoga prijateljstva između djeteta i knjige“. (Gabelica, Težak, 2017: 14)

U poglavlju o lektiri nekoć i danas, autorice ističu problematiku današnje lektire i navode kriterije koji bi pomogli pri izboru lektirnih djela. Sam pojam lektire javlja se u doba prosvjetiteljstva kada su se birala djela koja su morala djelovati odgojno na učenike, najčešće se radilo o bajkama, mitovima i legendama. U Hrvatskoj naziv „lektira“ prvi puta se uvodi 1944. godine (Gabelica, Težak, 2017). Prvi put popis lektire za prva četiri razreda osnovne škole donosi Nastavni plan i program iz 1960. godine. Taj popis nije bio podijeljen po razredima nego su učitelji određivali djela za pojedini razred. Popis lektire koji je bio podijeljen po razredima sastavile su Neda Bendelja, Branka Furlan i Silva Pejnović. Kako otkrivaju autorice svaki novi program je nešto mijenjao u popisu lektire, tj. situacija je bila šarolika. Na popise lektire utjecale su i društvene i političke prilike u određenoj zemlji. Svrha većine

lektirnih popisa je čitanje, razumijevanje i upoznavanje vrijednih književnoumjetničkih tekstova hrvatske i svjetske književnosti, upoznavanje vrsta i rodova pisane riječi te pobuđivanje želje za čitanjem. Glavni kriterij kod izbora književnih djela često je umjetnička vrijednost teksta. Kod lektirnih popisa nekada i danas postoje neka književna imena i djela koja su se pojavila kod svih popisa, kao na primjer braća Grimm, Jules Verne, Mark Twain, Vladimir Nazor, Ivana Brlić-Mažuranić, Mato Lovrak itd. Zanimljivo je da su se neki autori pojavljivali uvijek s istim djelom, dok kod nekih djela su se mijenjala (Gabelica, Težak, 2017).

U prvom poglavlju autorice se bave i problematikom današnje lektire. Kako kaže Marinko Lazzarich (2011: 112): „što nas može nasmijati ili rastužiti, ali autore kurikula materinskoga jezika ne smije ostaviti ravnodušnima“. Zbog toga autorice navode ove razloge zašto je došlo do negativnoga stava prema lektiri: 1. obvezatnost lektirnog popisa; 2. broj obvezni djela, opseg knjiga i broj lektirnih sati; 3. tematska i žanrovska neraznolikost lektirnih djela; 4. lektirni dnevници; 5. ocjenjivanje lektire i 6. metodički pristup lektiri u sklopu nastave književnosti, tj. nezanimljiv način obrade lektire (Gabelica, Težak, 2017).

Prvo ćemo krenuti od lektirnoga popisa koji se dosta mijenjao kroz povijest, ali cilj lektire trebao je biti isti. Svi lektirni popisi trebali bi biti preporuka književnih stručnjaka učiteljima, a cilj lektire trebao bi biti utjecaj na razvoj čitateljskih navika i ljubavi prema knjizi. Zbog negativnoga stava prema lektiri stvara se i slabiji razvoj čitalačke publike, mnoge zemlje na različite načine pokušavaju riješiti taj problem. U nekim zemljama više se u obzir uzimaju učenički afiniteti jer tako se bolje i kvalitetnije biraju lektirni tekstovi. Kod nas se u novom Nacionalnom kurikulumu nudi popis koji autori nazivaju „otvorenim“, tj. učitelji biraju tekstove prema vlastitim profesionalnim kriterijima, a mogu odabrati i djela izvan popisa (Gabelica, Težak, 2017). Također, svake godine popisi lektire trebali bi se nadopunjavati novim naslovima iz domaće i strane produkcije. Karol Visinko navodi kao je bitno uzeti u obzir „istraživanja učeničkih književnih interesa i učeničkih čitateljskih sposobnosti.“ (Gabelica, Težak, 2017: 21) Jedno od ideja kako bi se poboljšali lektirni popisi je da učenici samostalno biraju knjige, ali stručnjaci se slažu da ne

bi trebao cijeli popis lektire sastojati se isključivo od učeničkoga izbora. Zbog toga što bi se učenički izbor vjerojatno temeljio na preporukama vršnjaka, medijski eksponiranim naslovima, a i na „debljini knjige“. Mnogi učitelji, ističu autorice, se boje da kada bi se ukinula lektira, učenici ne bi čitali druge knjige. Rješenje toga problema nije samo veće sudjelovanje učenika u izboru lektirnih djela, nego i individualizirani pristup u kojemu je izbor lektire usmjeren na učenike i njihove interese. Autorice zaključuju kako bi se učenički afinitet trebao uzimati više u obzir prilikom izbora lektire (Gabelica, Težak, 2017).

Drugi razlog negativnoga stava učenika prema lektiri je broj i opseg djela te broj lektirnih sati. Broj književnih djela je za neke važno pitanje, a Rosandić iz prethodnoga poglavlja naglasio je kako se taj broj često razlikovao. Prijašnji programi su u prosjeku održavali lektiru dva puta mjesečno, a današnja situacija je malo bolja jer se lektirni sati održavaju kao blok-sati, jedanput mjesečno. S druge strane, broj stranice djela je teško normirati s obzirom na vrstu djela. Konačni cilj svake lektire je postizanje da djeca samostalno čitaju i da posežu za knjigom i u slobodno vrijeme. Kako kažu autorice: „Čitanje je vještina za čiji razvoj treba – vrijeme.“ (Gabelica, Težak, 2017: 25), baš je to vrijeme ključno u ovome problemu. Zbog njega se često i sati književnosti svode na obradu određenoga pojmovlja, a ne samo na doživljaj djela i razgovor o djelu. Jedno od rješenja koje navode autorice je čitanje naglas, posebice u početnim trenutcima ulaska u književni svijet. Ne smije se ni zanemariti svakodnevno čitanje u razredu koje isto utječe na razvijanje ljubavi prema čitanju (Gabelica, Težak, 2017).

Treća činjenica koja je bitna za lektiru je tematska i žanrovska raznolikost djela. Često se današnje čitanje čestih tema, kao na primjer obitelj, priroda, igračke, putovanja, razlikuje se od nekadašnjega. Zbog toga se tim temama treba pristupiti problemski kako bi se sagledala drugačija iskustva realnoga života. Sve to vodi do zaključka kako bi se lektirni popisi trebali redovito mijenjati jer kako kaže Solar: „književnost čini dio života i objašnjavanje književnih djela nema svog smisla ako ne pridonosi upravo razumijevanje književnih djela na onaj način na koji to traži vrijeme u kojem živimo“. (Solar, 1994: 65) Uz tematsku raznolikost, koja je

naglašena treba paziti i na vrstovnu raznolikost djela. Problem se stvara jer su određene književne vrste neravnomjerno raspoređene. Također, određene književne vrste se posve zanemaruju, tu često mislimo na zbirke poezije ili znanstveno-fantastične romane. Možemo naglasiti kako mnoge suvremene zbirke pjesama i hrvatskih i stranih autora bi se sigurno svidjele mnogim učenicima. Još neka rješenja koje naglašavaju autorice, osim zbirke poezija je i strip koji je u najnepovoljnijem položaju. Trebalo bi ga više koristiti kod sata lektire, a o tome smo više govorili u poglavlju o Rosandiću i njegovoj metodici. Također, jedno od rješenja bi bilo i više čitanja na dijalektu jer bi se tako više približilo učenicima bogatstvo dijalekata u Hrvatskoj (Gabelica, Težak, 2017).

Jedan od najčešćih uzroka koji učenici navode su lektirni dnevnicima ili dnevnicima čitanja. Njihovu vrijednost mogu vidjeti odrasle osobe dok za učenike oni predstavljaju samo još jednu obavezu više. Nažalost, mnogi učitelji kod provjera lektire pribjegavaju ocjenjivanju učeničkih dnevnika čitanja. Kao što je rečeno, učenicima je veći problem vođenje dnevnika od samoga čitanja djela. Autorice navode kako postoje tri temeljna problema vezana uz dnevnik lektire. Prvi problem se vezuje uz koncepciju dnevnika lektire zbog često šabloniziranih tipova zadataka. Često se svodi na činjenice vezane uz književno djelo i to odbija učenike od čitanja. Također, autoricama nije jasno kako učitelji inzistiraju na dnevnicima lektire kada su svjesni da ih učenici prepisuju. Drugi problem je vezan uz ocjenjivanje dnevnika lektire. U njima se očekuje da učenici izraze svoja mišljenja, dojmove i doživljaje o djelu i onda se takvi dnevnicima podvrgavaju evaluaciji. Mnogi učenici baš zbog ocjenjivanja svoje dnevnike pišu sa zadržkom. I treći, možda ključni problem, je taj da se pisanjem dnevnika lektire gubi sama „uživljenost“ u književno djelo (Gabelica, Težak, 2017). Da zaključimo, koncept dnevnika čitanja je u načelu vrlo koristan, ali kada postaje sredstvom provjere tada je njegov cilj promašen. Autorice zbog toga navode bolje rješenja, a to su učeničke mape radova koje mogu na bolji način pratiti učenikov rad i napredak.

Treba spomenuti i ocjenjivanje lektire iako se na prvo čini kao prilično jednostavan proces. Problem kod ocjenjivanja je taj da učenikova ocjena je često tek učiteljeva

procjena, a lektira nije iznimka. Tomislav Grgin objašnjava proces ocjenjivanja na zanimljiv način, on govori kako svako procjenjivanje znanja je mjerenje, a svako mjerenje pretpostavlja predmet mjerenja, instrument kojim se mjeri i tehniku mjerenja. Prema tome, predmet mjerenja je učeničko znanje, instrument je učitelj, tj. on postavlja kriterije, a tehnika je učiteljev način ispitivanja i ocjenjivanja. Grgin je baš na slikovit način prikazao ocjenjivanje i time ukazao na probleme ocjenjivanja učenika (Gabelica, Težak, 2017). Najčešći problem je taj da je mjerenje učeničkoga znanja indirektno, tj. neizravno, posredno. Time se povećava mogućnost pogreške i objektivnost se teže može postići. Zanimljivo istraživanje 1912. godine proveli su američki istraživači Daniel Starch i Edward Elliot o ocjenjivanju sastavaka na materinskom jeziku. Došli su do zaključka da su kriteriji ocjenjivanja u neskladu, nesuglasnosti. Neki učitelji više će pažnje poklanjati urednosti pisanih sastavaka, drugi će staviti naglaska na gramatici i pravopisu, treći će gledati više sadržaju razinu i sl. (Gabelica, Težak, 2017). Također, slično istraživanje kod nas su provele Katarina Aladrović Slovaček i Martina Kolar Billege. One su došle do sličnih rezultata, sva tri sastavka ocijenjena su različitim ocjenama. Zbog svega navedenoga ističe se problem da nedostaje standardizirani način ocjenjivanja i ocjene su često subjektivne prirode. Ocjenjivanje je važno jer učenicima daje povratnu informaciju o tome jesu li ciljevi učenja postignuti. Prvi problem kod ocjenjivanja, koji naglašavaju autorice, je nerazumijevanje raspona ocjena. U Hrvatskoj postoji skala od pet stupnjeva, nedovoljna, dovoljan, dobar, vrlo dobar i izvrstan, ali bolje rješenje bi bio iscrpniji opis ocjenjivanja tzv. ocjenske rešetke čime bi se svaka ocjena dodatno opisala (Gabelica, Težak, 2017). Drugi problem se vezuje uz specifičnost svakoga predmeta, posebice predmeta Hrvatski jezik jer se neki njegovi segmenti koriste prilikom ocjenjivanja drugih nastavnih predmeta (gramatika, pravopis). Također, predmet Hrvatski jezik sadrži četiri predmetne sastavnice: hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijska kultura. Prethodno spomenute ocjenske rešetke mogu pomoći i u ocjenjivanju lektire, ali nije problem ocjenjivanja lektire u nepostojanju ocjenskih rešetki nego u tome što bi lektira trebala biti sredstvo poticanja na čitanje. Jedno od rješenje koje nude autorice je višebrojčano ocjenjivanje u kojem će se odijeliti ocjene koje se

tiču, na primjer jezičnih kategorija ili dojma o djelu i sl. Opet naglašavamo, glavni cilj je lektire razviti ljubav prema materinskom jeziku i potaknuti učenike na izražavanje na materinskom jeziku (Gabelica, Težak, 2017).

Treba obratiti pozornost na to da je lektira obvezni nastavni sadržaj. Procjena učenika o djelu često ovisi o načinu kako se to djelo obradilo na satu. Također, učenici oblikuju svoja mišljenja o knjigama na temelju sati lektire. Učenici neće „voljeti“ lektiru ako je ona samo još jedna obveza u školi, a sat lektire samo još jedan sat književnosti. Zbog toga sati lektire trebaju biti posebiji, drugačiji od ostatka kako bi učenici stekli dojam o važnosti lektire i razgovora o knjizi. Tomu pridonosi i činjenica da učenici bi više čitali lektire ako je ona obrađena na kreativniji način. Autorice navode kako učitelji većinom stoje iza tvrdnje: „kada ne bi bilo lektire, današnji učenici ne bi uopće čitali“. (Gabelica, Težak, 2017: 46) Kontradiktorno je to što u osmišljavanju kreativnijih sati lektire posustaju. Jedan od problema zašto učitelji ne mogu osmisliti kreativan sat lektire je mali broj sati predviđenih za obradu lektire. Na to se vezuje problem kako ocijeniti tridesetak učenika u jednome satu, a sve to je pokazatelj kako malo vremena posvećujemo lektiri i umjetnosti uopće. Abraham Maslow je proučavao nastavu umjetnosti i ustvrdio da djecu treba učiti procesu umjetničkoga stvaranja. Učenici su iznijeli svoje ideje kako bi sati lektire trebali izgledati, autorice navode ove odgovore: rad u skupinama, igre uloga vezanih uz likove iz djela, simulacije sudnice, debate, diskusije, izrada plakata, stripovi itd. (Gabelica, Težak, 2017). Vidljivo je da učenici žele pisanje o lektiri svesti na minimum i više se baviti usmenim izlaganjem. Još jedan problem koji se nameće je i ustaljenost, tj. većina lektirnih sati izgleda isto. Učitelji i učenici vode razgovor o djelu, a lektire se ocjenjuje na temelju dnevnika čitanja i angažmana u raspravi. Također, uvijek se koristi isti metodički sustav koji se primjenjuje u nastavi književnosti (Gabelica, Težak, 2017). Autorice navode da se kod lektirnoga sata može koristiti i problemski sustav, interpretacijski sustav te korelacijsko-integracijski sustav. Svakom književnom djelu treba se pristupiti na jedinstveni način, a za to može poslužiti otvoreni metodički sustav koji pridonosi kreativnoj obradi lektire (Gabelica, Težak, 2017).

Na kraju prvoga poglavlja autorice navode kriterije koji bi pomogli pri izboru lektirnih djela. Smatraju da bi popis trebao biti puno fleksibilniji. Sadašnji popisi većinom sadrže reprezentativna djela iz nacionalne književnosti i književnosti drugih naroda te djela antologijske vrijednosti. Bitni kriteriji su tematska i žanrovska raznolikost te primjerenost djela doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika. Treba dodati i sljedeće kriterije: recepcijsko-spoznajne mogućnosti učenika, vrstovna i tematska raznolikost tekstova, podjednaka zastupljenost antologijskih i suvremenih tekstova (Gabelica, Težak, 2017). Autorice navode i još neke kriterije koji bi se trebali uzeti u obzir. Prvi je kriterij književnoumjetničke vrijednosti nekog djela i on bi trebao objasniti važnost estetskoga kriterija u odnosu na pedagoški. Drugi kriterij je kriterij prilagodbe pristupa književnome djelu prema doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika i odnosi se na angažman učitelja u posredovanju djela učenicima. Naglašavaju da bi se veća ili zahtjevnija lektirna djela trebala čitati naglas. Treći kriterij je kriterij povezanosti sa školskim programom i odnosi se na to da bi teme književnih djela trebale biti povezane s učenikovim svakodnevnim životom i preokupacijama. Neke „udaljenije“ teme trebale bi se staviti u kontekst koji je blizak učenicima. Ovaj kriterij se odnosi i na korelacije s drugim predmetima koje treba napraviti planski na početku školske godine. Četvrti kriterij je kriterij raznolikosti koji treba uključiti i na razini pojedinih razreda. Autorice ističu kako je raznovrsnost izbora važna te da pojedini književni oblik nije pogodan samo za jedan razred. Peti kriterij je kriterij učeničkog ukusa koji naglašava da treba uzeti u obzir djela prema ukusu učenika. Može se zadovoljiti na dva načina, prvi da učitelj odabere naslove koji su u skladu s interesima učenika, drugi je da učenik ima pravo odabrati jedno djelo tijekom školske godine. I zadnji kriterij je kriterij dostupnosti knjiga koji se odnosi na opremljenost školskih i mjesnih knjižnica. Ako nema dovoljan broj knjiga onda se to djelo mora zajednički s učenicima čitati na satu (Gabelica, Težak, 2017). Zahvaljujući projektu eLektire danas je dostupno dosta lektirnih naslova svim učenicima diljem Hrvatske.

Trebamo spomenuti i poglavlje o kreativnom pristupu lektiri u kojem autorice nižu ideje koje mogu pomoći mnogi učiteljima/učiteljicama. Uz riječ kreativnost većinom

se nižu dobre i poželjne asocijacije, ali većina stručnjaka se razilazi u njezinome definiranju. Veliki dio njih smatra da je kreativnost vještina koja se može (i treba) uvježbati. Drugi smatraju da je ona intelektualni proces koji pomaže u rješavanju problema. Neki autori kreativni proces dijele na četiri glavne skupine: stvaranje ideja, produbljivanje ideja, slušanje „unutarnjega glasa“, otvorenost i hrabrost za istraživanje ideja. Također, u cijelom tom procesu mogu se istaknuti tri tipa kreativnosti. Prvi tip je kombinacijska kreativnost koja podrazumijeva kombinacije poznatih ideja, drugi tip je istraživačka kreativnost koja sadrži oblikovanje novih ideja istraživanjem strukturiranih koncepata i treći tip je transformacijska kreativnost koja uključuje transformaciju pomoću koje će se oblikovati novi koncepti (Gabelica, Težak, 2017). Najbolju definiciju kreativnosti dao je Huzjak: „Kreativnost (hrv. stvaralaštvo) tvoračka je sposobnost koja može, ali i ne mora biti osobina darovitog pojedinca. Sam pojam kreativnosti obilježen je dvojbama u shvaćanju i definiranju pojma; ipak, kao osobine kreativnosti uzimaju se dva elementa: 1. kreativni pojedinac uočava, vidi, doživljava, kombinira stvari i pojave na nov, svjež, neuobičajen način; 2. kreativni pojedinac proizvodi nove, neuobičajene, drukčije ideje i djela.“ (Huzjak, 2006) Iz ovoga rečenoga, cilj škole bi trebao biti pripremiti mladoga čovjeka za (su)djelovanje i stvaranje u društvu, a to ne može ako ne potiče razvoj njegovih punih potencijala. Abraham Maslow je zaključio kako je kreativni proces ujedno i samoaktualizacija. Također, kreativnost je važna za sve sudionike društva, za cjelokupni politički, socijalni i ekonomski sustav. Zbog toga Maslow kreativnost dijeli na primarnu i sekundarnu. Primarna je vezana uz stanje inspiracije, dok sekundarna zahtijeva aktualizaciju inspiracije. Primarna kreativnost je česta i dostupna svima jer se javlja kao ideja. Dok aktualizacija ideje je složeniji proces jer oslanja se na vrline kao što su upornost i ustrajnost (Gabelica, Težak, 2017). Zbog toga je zadatak škole da stvori poticajno okruženje kako bi nastava vodila djecu kroz različite kreativne procese. Česta greška koju većina nastavnika radi je ta da uvijek primjenjuju isprobanu, uspješnu formulu na svakome satu i to vodi gubitku osjećaja noviteta te smanjuje kreativnost kod učenika. Zbog toga autorice navode temeljne premise koje će pomoći u kreativnom pristupu lektiri. Prvo načelo koje spominju je načelo umjetnosti riječi

koje ističe da književno djelo nije metodički predložak već umjetnost. Naravno da se značajke umjetnosti trebaju istražiti kako bi se djelo doživjelo do kraja. Naglašava se da književno djelo može biti izvor novih spoznaja, ideja i poruka, ali njegov cilj je oplemeniti čovjeka, ne podučavati. Također, doživljaj djela je vrlo važan i treba se baviti cjelovitim umjetničkim djelom i onda se koncentrirati na njegove osobitosti (Gabelica, Težak, 2017). Drugo načelo je načelo žanra koje se temelji na žanrovskim osobitostima književnoga djela te na taj način se može povezati s drugim djelima srodnoga žanra. Zbog toga se književnome djelu treba pristupiti prvo žanrovski, a onda tematski. Žanrovi se najčešće definiraju „kao sheme/oblici/stilovi/strukture koje nadilaze pojedina umjetnička djela, a nadziru i umjetnikovo stvaranje djela i način na koji ih publika čita.“ (Gabelica, Težak, 2017: 138) Istraživanje žanra omogućuje, prvo dublji uvid u unutarnju strukturu djela, a drugo veće razumijevanje djela istoga žanra u drugim medijima. Bitno je da se književnom vrstom bavimo tijekom više godina školovanja kako bismo ju što bolje razumjeli (Gabelica, Težak, 2017). Treće načelo je načelo imerzije, tj. uživljenosti što je odlika kreativnoga procesa. Podrazumijeva i stvaranje ozračja prije, tijekom i nakon čitanja književnoga djela te izvođenje pripremljenih aktivnosti. Sam termin imerzija (lat. immersio – uranjanje) opisuje stanje potpune uživljenosti, kada smo sposobni „uroniti u čije misli“. Jedan od zadatak nastave je da omogući učenicima stvaranje uvjeta u kojim će doživjeti potpuno uranjanje u neki sadržaj. Neki od problema koji mogu utjecati da se imerzija ne ostvari su: napor prilikom čitanja, prekid imerzije radi vođenja bilješki, narušavanje imerzije analizom djela itd. Rješenje navedenih problema su aktivnosti koje će učeniku omogućiti da drukčije doživi djelo i razumije neke osobitosti djela koje su mu promaknule prilikom prvoga čitanja (Gabelica, Težak, 2017). Četvrto načelo je načelo znatiželje, konceptualizacije, integracije i korelacije, zapravo sastoji je od svih aktivnosti koje potiču učeničku znatiželju. Bitno je da se književno djelo dalje istražuje u široj mreži, tj. u hipertekstualnom odnosu s drugim tekstovima (medijima). Bitno je da se korelacija s drugim tekstovima ne izvodi samo na razini teme djela, nego da uključuje i ideju djela. Također, znatiželja je isto bitna za motivaciju kod čitanja književnih djela, ona potiče učenike da se udube u sadržaj koji istražuju. Autorice

navode kako je i čitanje neknjiževnih tekstova od velike važnosti za razumijevanje književnoga teksta. Znatiželja kod učenika ima još jednu prednost, a to je da tekst postaje intriga tako se može dublje i kvalitetnije baviti književnim djelom. Znatiželja se može promatrati i u kontekstu motivacije prije čitanja, tijekom i nakon čitanja (Gabelica, Težak, 2017). I zadnje načelo je načelo praktične pismenosti i interaktivnosti koje želi uključiti što veći broj osjetila i angažirati različite vještine i inteligenciju. Time čitanje postaje interaktivno iskustvo, a učenik interaktor čiji su postupci netrivialni jer dovode do novih spoznaja. Primjer primjene načela praktične pismenosti je pripovijedanje kod kojega se služimo različitim tehnikama kako bismo pobudili osjetila. To možemo pripovijedanjem pomoću gesta, zvuka, mirisa ili nekih rekvizita. Interaktivnost, s druge strane, je postala sinonim za nešto novo i bolje. Pomoću nje učenici će u nastavi postati oni koji do odgovora dolaze vlastitom aktivnošću. U kreativnom pristupu lektiri autorice će se poslužiti načelom interaktivnosti na dva načina. Prvi način je da književna djela postaju interaktivni sadržaji, a to se može postići tako da se književno djelo postavi u korelaciju s drugim tekstovima, medijima i umjetnostima. U drugom načinu učenik postaje interaktor, tj. aktivan istraživač teksta (Gabelica, Težak, 2017). Ako se budemo vodili navedenim načelima interpretacije književnih djela, realizacija ideje kreativnosti u nastavi bit će bolja.

2.3. Metodičke upute za interpretaciju Gundulićevih djela

Knjiga *Metodičke upute uz interpretacije književnih djela* I. kola sastoji se od različitih metodičkih rješenja, nastavnih pristupa i postupaka u proučavanju književnih djela. U svrhu ovoga diplomskoga rada, naglasak će biti samo na Ivanu Gunduliću i njegovim djelima. U knjizi o Ivanu Gunduliću i interpretaciji njegovih djela najviše je pisala Mr. Vesna Frangeš. Za *Suze sina razmetnoga* navodi kako se interpretacija poeme može provesti na dva načina: od smišljeno odabranoga ulomka prema cjelini ili nakon čitanja cjelokupnoga djela u sklopu lektire. Također, navodi kako treba naglasiti da ta tri navedena djela spadaju u Gundulićev „porod od svjetlosti“. Treba se u Suzama dotaknuti svih tematskih cjelina i preporučuje nekoliko razina istraživanja. Prva je tematska razina u kojoj će se istaknuti brojne

i isprepletene teme i motivi Gundulićeve poeme koje su karakteristično obilježje barokne poetike. Druga razina je kompozicijska u kojoj se treba upozoriti na Proslov poemi i istaknuti njezinu trodijelnu strukturu, a može se usporediti i s Danteovom *Božanskom komedijom*. Treća razina je formalna, uključuje jezik, strofu, stil poeme. U njoj treba naglasiti i glavna obilježja baroknoga stila, a to su kićenost i urešenost. Četvrta razina tiče se žanra djela, tj. poeme koja označava stihom ispriповijedanu priču, prožetu lirskim i epskim značajkama. I zadnja razina je književnopovijesna uvjetovanost koja se tiče i osobitoga trenutka Gundulićeve privatne povijesti, ali i općih prilika njegova vremena. Na kraju autorica navodi i pitanja za sintezu djela koja mogu pomoći da učenici steknu potpuni dojam o djelu (Frangeš, 1994). Što se tiče *Osmana*, Frangeš navodi komparativni pristup Marulićevoj *Juditi* i Gundulićevu *Osmanu*. Motivacije za takav tip istraživanja su: 1. literarna iskustva učenika, 2. književnopovijesna i književnoteoretska osnova, 3. poznavanje povijesnoga konteksta i svjetonazora renesanse i baroka te 4. ako je moguće stilsko prepoznavanje djela drugih umjetnosti. Time autorica želi proširiti već interpretirane nastavne sadržaje, *Judita* i *Osman*, novim teorijskim spoznajama o renesansi i baroku (Frangeš, 1994). Na kraju prve knjige koja se bavi Marinom Držićem i Ivanom Gundulićem, Smilja Celigoj-Grimani iznosi literarno-metodički prikaz epskoga i dramskoga stvaralaštva Ivana Gundulića kroz utjecaj trubadurske poezije. Za našu temu bitna je metoda korelacije s likovnom umjetnošću koju iznosi autorica. Uzima za korelaciju Michelangelovu nedovršenu skulpturu *Pieta Rondanini* jer se ona doimlje nedovršenom, sjetnom, nedefiniranom. U velikome Gundulićevom opusu nazire se isto to raspoloženje i snaga jer govori o ljudskoj sudbini, ali i o ideje slobode i humanizma (Celigoj-Grimani, 1994). Zbog toga možemo potvrditi shvaćanje Gundulićeva značaja: „Gundulić je pravi eliotovski¹ klasik. Javio se odista u zreloj civilizaciji, zrele jeziku i zreloj književnosti.“ (Celigoj-Grimani, 1994: 72)

¹ T. S. Eliot

2.4. Izbor književnih djela i problemski pristup interpretaciji literarnoga predloška u nastavi lektire

O navedenoj temi u naslovu govori članka *(Ne)sloboda izbora književnih djela i problemski pristup interpretaciji literarnoga predloška u nastavi lektire*, autor Lazzarich naglašava kako je temeljna zadaća školske lektire osposobljavanje mladih čitatelja za estetsku komunikaciju s književnim djelom. U uvodu članka autor navodi kako su se interesi učenika bitno promijenili, ali je pitanje koliko su metode poučavanja pratile taj razvoj. Problem nastaje kada se inzistira na čitanju literarnih djela koji su učenicima sadržajno i kontekstualno nedostupni, stvara se protuefekt i još više ih odbija od čitanja. Bitna je autonomija nastavnika u odabiru književnih djela jer oni najbolje poznaju svoje učenike. Pošto učenici danas sve više čitaju s raznoraznih zaslona, novi mediji trebaju se uključiti i u nastavu književnosti. Najvažnije je pridobiti učenike na čitanje književnih djela i valjanim pristupom tom djelu zadržati njihovu znatiželju. Autor navodi novi pristup interpretaciji lektire, a to je problemsko-stvaralački nastavni sustav uz kojega treba uključiti načela suvremenosti i komparativnosti.

Problemska nastava književnosti uključuje karakteristiku doživljajnosti kod recepcije umjetničkoga teksta jer je on bitna za učenike i njihovu interpretaciju književnoga djela. Problemsko-stvaralački metodički sustav tako potiče jaču motivaciju za čitanje i pridonosi usvojenosti novih znanja. Kod ovoga sustava u središtu se stavlja problem koji učenici sami moraju riješiti i time stječu nove spoznaje uz pomoć nastavnika. Analiza književnoga djela pobuđuje subjektivni odnos učenika prema njemu zbog toga svaki učenik nastojat će riješiti problem na svoj način. Autor ističe: „...višeslojnost problemske nastave, njezinu psihološku i pedagoško-didaktičku dimenziju u otkrivanju poetičkoga koda književnoga teksta.“ Zbog toga da bi se neki književni tekst mogao problemski modelirati treba zadovoljiti određene kriterije, posebice kriterij informacijsko-sadržajnoga proturječja. U ovome sustavu treba se krenuti od početne nepoznanice prema jasnom rješavanju problema, a između toga procesa učenici restrukturiraju ranije spoznaje i strukturalno komplementiraju problemsku situaciju. Također,

nastavnik/ica moraju prilagoditi literarni problem uzrastu učenika i njihovim spoznajnim mogućnostima. Često zbog tradicionalnoga humanističko-normativnoga pristupa učenicima književni tekstovi postaju nedostupni i nezanimljivi. Na kraju sve to utječe i na kulturu čitanja kod učenika. Kao potkrjepu svojim tezama autor iznosi vlastito istraživanje među nastavnicima Hrvatskoga jezika triju županija: Primorsko-goranske, Ličko-senjske i Istarske županije. Predmet istraživanja mu je bio roman *Oliver Twist*, književnika Charlesa Dickensa. Također, navodi i metodički model interpretacije romana *Dragi Olivero*, Mirjane Mrkele.

U zaključku autor iznosi kako je obvezna školska lektira nezaobilazan segment nastave književnosti zbog toga trebao bi se omogućiti slobodniji izbor tekstova za čitanje. Uz to se vezuje i veći angažman nastavnika koji trebaju pratiti i čitati aktualne lektirne uspješnice. Uostalom, nastavnik može ponuditi neke naslove po vlastitom izboru. Autor članka naglašava da je poželjno u čitanju književnih djela da učenici budu potaknuti problemskom situacijom. Rješavanje takvih situacija aktivira kod učenika ne samo operativno znanje, već i stvaralačko znanje. Prednosti kombinacije izborne lektire s problemskim nastavnim sustavom su: samostalnost u radu, primjena stečenih znanja, aktiviranje spoznajnih procesa kod učenika itd. Da zaključimo, interakcija između čitatelja i književnoga djela je jedan do temeljnih polazišta metodike književnosti zbog toga nastavnici ne bi trebali zanemariti učeničke interese.

2.5. Motivacijski postupci u nastavi lektire

Na kraju prvoga djela diplomskoga rada, bavit ćemo se motivacijskim postupcima u nastavi lektire jer su oni jedan od najbitnijih segmenata analize književnoga djela. Pomoću njih ostvaruju se odgojne i funkcionalne zadaće lektire na zanimljiv način. Ivana Blažević autorica stručnoga rada *Motivacijski postupci u nastavi lektire* u uvodu, kao i metodičari prije nje, naglašava kako je zlouporaba medija omogućila današnjim učenicima da prikrivaju vlastiti nerad. Zbog toga nastavnici nikada nisu sigurni je li učenik zaista pročitao književno djelo ili se poslužio internetom. Kako bi učenici u srednjoj školi bili sposobni vrednovati vlastite rezultate moraju tijekom

svoga osnovnoškolskoga obrazovanja naučiti samostalno raditi. Tomu aspektu autorica i posvećuje ovaj članak. Navodi kako bi lektira za svoj cilj trebala postaviti odgojne i funkcionalne ciljeve više nego obrazovne. Navedeni ciljevi podrazumijevaju učenje učenika čitati, uvesti ga u svijet djela, razviti sposobnost estetskoga doživljaja i logičkoga razmišljanja o životu. Sve kreće od interesa učenika, jedino tako možemo im lektirno djelo učiniti zanimljivim i dostupnim. Rješenje, prema autorici, nalazi se u Rosandićevoj postavci „izbjegavanja tradicionalne nastave književnosti tj. analize temeljene na prepričavanju ili iznalaženju ukrasa piščevog izraza, a uvođenja nestereotipne nastave – njegovanjem kritičkog i stvaralačkog mišljenja s ciljem razvijanjem stvaralačkog čitatelja koji će znati razlikovati estetsko od neestetskog.“ (Rosandić, 2005: 213, 425). Kao što kaže i Težak (1996: 26), škola treba „ucijepiti učenicima ljubav prema materinskom jeziku i želju za primjenom postignutih znanja i umijeća.“ Prvi korak u boljem pristupu lektirnim obradama je ispitivanje učeničkih interesa koji bi se prvenstveno trebali gledati prema dobi učenika, a tek onda prema spolu i socijalnome porijeklu. Naravno, učitelj mora poznavati svoje učenike i razrednu zajednicu, tako će moći unositi određene promjene u metodičke obrasce.

Autorica članka iznosi i važnost motivacije. Ona leži u tome što ćemo kvalitetnom motivacijom naviknuti učenike da sat lektire sadržava uvijek nešto novo i drugačije. Rosandić često jedan cijeli sat posvećuje motivaciji, ali nastavni plan i program često to ne dopušta zbog nedostatka vremena. Današnji mladi čovjek prolazi kroz različite promjene zbog toga je nužno da i nastavni sat slijedi te promjene. Učenici traže osuvremenjeni odnos škole prema njima. Neki „uhodani“ motivacijski postupci nisu nužno loši, na primjer heuristički razgovor, ali može se obogatiti zanimljivijim postupkom. Autorica navodi motivaciju utemeljenu na igri te kako se ona može provesti u nižim i višim razredima predmetne nastave.

Prvo ćemo navesti primjere motivacije utemeljene na igri za obradu lektire u nižim razredima predmetne nastave (5. i 6. razred). Naglasak se u takvoj motivaciji stavlja na zaigranosti, opuštenosti i natjecateljskoj atmosferi. Primjer može biti igra pantomime koja je efektna ili grupni projekt obrade lirske pjesme. Neki primjeri koje

navodi autorica su: *puzzle* koje učenici sami slažu od riječi iz prepoznatljivih ulomka; zvukovno predočavanje zadanoga ulomka; glazbene stolice ako postoji zvučni predložak ulomaka lektirnoga djela itd. Mogu se preuzeti i postupci iz medija koji djeca prate, na primjer igra detekcije iz kultne Kviskoteke.

Navodimo primjere „igre“ u višim razredima predmetne nastave (7. i 8. razred). Kod njih „igra“ kao motivacija treba ići ka ozbiljnijem pristupu, iako natjecateljski duh je isto poželjan. Najbolji primjer je problemski sat koji ima tri faze: postavljanje problema, izbor načina rješavanja problema te analiza rezultata. O problemskom satu govorili smo i u prethodnim poglavljima, ali je dobro opet naglasiti da je bitan zbog toga što je konačni rezultat produkt, uglavnom, učeničkoga samostalnoga rada. Autorica navodi i scenske improvizacije koje su zanimljive jer nastavnik odabire dramski napeti trenutak i učenici moraju osmisliti scenu na zadani predložak. Može se odabrati i usporedba lektirnoga djela i filmskoga predložaka što u većini slučajeva učenicima bude zanimljivo.

Da zaključimo, s jedne strane, igra pruža vrlo uspješnu komunikaciju s učenicima; s druge strane postoji opasnost od stvaranja „iluzije“ da će igrom učenici doći do samoostvarenja. Svi prijedlozi moraju biti pomno osmišljeni i reakcija učenika bit će pozitivna.

3. SUVREMENI METODIČKI PRISTUPI GUNDULIĆEVIM DJELIMA

U ovom poglavlju ćemo prikazati metodičku obradu Gundulićevih djela, *Suze sina razmetnoga*, *Osman* i *Dubravka*. Svrha ovoga poglavlja je usporedba tradicionalne/klasične interpretacije i suvremene interpretacije Gundulićevih djela koja je bliža današnjim učenicima. Također, cilj je pokazati na primjeru djela Ivana Gundulića kako lektirne naslove starije hrvatske književnosti učenici mogu više samostalno analizirati i ujedno im biti zanimljiviji. Za svako djelo bit će u prilogu diplomskoga rada prikazane dvije tablice pisane pripreme nastavnoga sata, jedna će sadržavati tradicionalan prikaz djela, a druga suvremeniji prikaz djela. U nastavku ćemo opisati navedene nastavne sate. Preporučuje se da prije obrade bilo kojega djela Ivana Gundulića, učenici pogledaju dokumentarni film *Ivan Gundulić, pjesnik za sva vremena*.² Prije same metodičke analize Gundulićevih djela, pokazat ćemo važnost Ivana Gundulića kao pisca. On je rođen 1589. godine, a umro je 1638. godine u Dubrovniku. Bio je dubrovački vlastelin i živio je mirnim i uzornim životom. Na početku svojega stvaralaštva pisao je za teatar i ta su djela često bila izvođena u Dubrovniku, ali je kasnije zaključio da su ta djela *tašta* i *isprazna*. U tom trenutku događa se preokret ka bogoljubnoj književnosti i tada nastaju njegova najpoznatija djela o kojima ćemo više u nastavku. Na kraju treba naglasiti da se Gundulićeva djela najbolje razumiju ako se stave u povijesni kontekst i razdoblje u kojem je Gundulić stvarao, a to je barok (Pavličić, 1998: 101-102).

3.1. *Suze sina razmetnoga*

Prvo ćemo krenuti od religiozne poeme, *Suze sina razmetnoga* čiji je predložak bio biblijska parabola o razmetnom sinu i dobrom ocu iz Evanđelja po Luki. Tema i građa poeme vezani su uz tadašnju katoličku obnovu, ali Gundulić nadilazi samu temu i piše o mladom čovjeku koji teži da se otrgne od roditeljskoga autoriteta i autoriteta uopće. Gundulić kroz poemu progovara i o osjećaju prolaznosti, o osjećaju čovjekove nemoći pred prirodom, u tome je i sama srž Gundulićeve poeme (Švelec, 1974). Sama tema razmetnoga sina koju Gundulić odabire može

² https://www.youtube.com/watch?v=o0kRPJL_nyM&t=1s

se približiti i današnjim učenicima, što ćemo prikazati u drugom opisanome nastavnome satu. Prvi opisani nastavni sat sadržava klasičnu analizu i prikaz poeme koji je čest u školskome sustavu.

Priprema i motivacija za navedeni sat traje oko pet minuta. Profesorica za uvod u poemu odabire pitanje za učenike o tome poznaju li priču o razmetnome sinu iz Biblije ili ne poznaju. Učenici odgovaraju s da ili ne, ovisi jesu li upoznati s pričom ili ne. Zajednički otkrivaju sadržaj priče, profesorica im pomaže u prepričavanju priče. Neki učenici se javljaju ako znaju sadržaj priče o razmetnome sinu iz Biblije.

Slijedi obrada novoga gradiva koja traje oko 28 minuta. Na početku analize djela, profesorica objašnjava što je to religiozna poema ili plač. Daje primjere toga i piše na ploču definiciju religiozne poeme. Učenici zapisuju i slušaju profesoricu. Nakon toga, profesorica učenicima zadaje zadatak da pročitaju ulomak iz drugoga plača koji se nalazi u čitanci. Trebaju pažljivo čitati i zapisivati svoja zapažanja. Učenici imaju određeni vremenski okvir da pročitaju ulomak i zapišu najvažnije. Poslije čitanja učenici s profesoricom opisuju što se događa u ulomku, analiziraju stihove prema pitanjima iz čitanke. Aktivno sudjeluju u analizi ulomka, javljaju se kako bi odgovorili na pitanja iz čitanke. Nakon analize profesorica diktira učenicima najvažnija obilježja/karakteristike ove religiozne poeme. Prvo kreće od teme, pa prelazi na kompoziciju, spominje i stih i strofu i završava sa stilom djela. Učenici pažljivo slušaju profesoricu i zapisuju sve navedeno u bilježnicu.

Nakon toga slijedi ponavljanje i provjeravanje usvojenosti koje traje otprilike 10 minuta. Kako bi provjerila usvojenost gradiva, profesorica pita učenike da iznesu svoj dojam o pročitanoem ulomku. Trebaju istaknuti što im se sviđelo, a što ne, te kako bi oni postupili da su na očevom mjestu. Određeni učenici iznose svoje dojmove i svoja mišljenja.

Na kraju sat se završava zadavanjem domaće zadaće. Profesorica zadaje učenicima da doma odgovore na pitanja iz čitanke na koja na satu nisu stigli odgovoriti. Pitanja se tiču isključivo sinteze jer na ova prije pitanja su odgovorili na satu.

Drugi opisani nastavni sat prikazuje isto metodičku obradu djela *Suze sina razmetnoga*, ali na suvremeni način koji bi uključivao više učenike, tj. njihovu aktivnost na satu. Cilj je da učenici donose vlastite zaključke, pomoću obrade djela istaknu svoju kreativnost i individualnost. Također, uz pomoć suvremenoga pristupa učenicima bi tema trebala biti pristupačnija.

Prvo krećemo od pripreme i motivacije jer one određuju tijek nastavnoga sata. Kao motivaciju zadali bi učenicima da pročitaju na glas parabolu o razmetnome sinu iz Lukina evanđelja. Prema tome dvoje ili troje učenike čita parabolu na glas. Nakon čitanja pitali bi ih mišljenje o pročitanim tekstu te jesu li taj tekst već prije čuli. Učenici bi iznijeli svoje mišljenje o pročitanim tekstu.

Obrada ovoga djela uključivala bi cjelovito djelo zbog toga bi se od učenika očekivalo da prije nastavnoga sata pročitaju cijelo djelo. Na početku se učenici izjašnjavaju o tome jesu li pročitali djelo ili ne. Pošto su o Ivanu Gunduliću i njegovom opusu upoznati još od prije, pitali bi ih kratko tko je Gundulić, kojem razdoblju pripada te da nabroje neka njegova najznačajnija djela. Neki se učenici javljaju i govore što znaju o Gunduliću i njegovom opusu. Nakon toga, dijelimo ih u tri grupe, svaka grupa mora imati barem jedan primjerak djela. Prva grupa analizira prvi plač (*Sagrješenje*), druga grupa drugi plač (*Spoznanje*) i treća grupa treći plač (*Skrušenje*). Dijelimo im smjernice, svaka grupa ima svoje smjernice. Smjernice su sljedeće:

PRVA GRUPA

1. Kako počinje prvi plač? Zbog čega je njegov početak specifičan? Opišite.
2. Zašto se zove *sagrješenje*? Objasnite.
3. Uočite gradacije u prvome plaču kod opisivanja prošloga grešnog života. Navedite primjer.
4. Argumentirajte tvrdnju da se pjesnik petrarkističkim rekvizitima služi kako bi kritizirao ispraznost tjelesne ljepote.

DRUGA GRUPA

1. Zašto Gundulić drugi plač naziva spoznanje? Objasnite.
2. Izdvojite najneobičnije pjesničke figure iz drugoga plača. Koja im je svrha u tekstu?
3. Kada je razmetni sin spoznao da je sagriješio? Navedite citat.
4. Navedite iz teksta misli o smrti i prolaznosti vremena. Zašto ih Gundulić uključuje?

TREĆA GRUPA

1. Zašto Gundulić naziva sina „skrušenim grešnikom“? Objasnite.
2. U kojem dijelu teksta dolazi do sinovljevog pokajanja, tj. novoga početka? Navedite citat.
3. Opišite scenu povratka razmetnoga sina ocu. Kako opravdavate očeve postupke prema sinu?
4. Zemaljski otac i nebeski otac su iste osobe ili ne? Argumentirajte svoje mišljenje.

Učenici pažljivo slušaju upute za zadatak i imaju 20-ak minuta da odgovore na pitanja. U tom periodu učenici zajednički pronalaze odgovore na pitanja i smjernice. Nakon što su svi odgovorili na pitanja, svoje bilješke i razmišljanja iznose učenici koji još nemaju ocjenu iz lektire. Iz svake grupe po jedan učenik/ica iznose svoje izlaganje, dok drugi učenici se mogu nadovezati nakon njihovog izlaganja ako imaju što za dodati. Profesor/ica se na kraju nadovezuju sa svojim komentarom i ocjenom na izlaganja.

Poslije toga slijedi ponavljanje i provjera usvojenosti. Kako bi ponovili ono što su naučili o djelo *Suze sina razmetnoga*, pitamo učenike na što ih podsjećaju nazivi plačeva, tj. pjevanja. Trebali bi povezati te nazive s crkvenom ispovijedi. Očekuje se da neki učenici spomenu ispovijed te kako taj obred podsjeća na nazive plačeva. Nakon toga učenici objašnjavaju svoje mišljenje. Učenici zajedno uspoređujemo parabolu iz evanđelja i Gundulićevu poemu. Pitamo ih na koji način pjesnik reducira likove, a proširuje temu. Učenici aktivno sudjeluju u usporedbi i

odgovaraju na pitanja. Usporedba služi kao određeni zaključak na analizu religiozne poeme, a ujedno i zaokružuje djelo u cijelosti.

Na kraju umjesto klasične domaće zadaće, zadajemo učenicima refleksiju/promišljanje o grijehu i što on za njih znači. Učenici će doma promišljati o grijehu i o samoj religioznoj poemi, time će im u podsvijesti ostati neka informacija o djelu *Suze sina razmetnoga*.

3.2. *Osman*

Slijedi drugo Gundulićevo djelo *Osman* koje je izgrađeno na kontrastima Europa – Turska, kršćanstvo – islam i sloboda – ropstvo. Kroz *Osmana* se isto proteže tema prolaznosti, ali i popularno kolo sreće koje se neprekidno vrti. Pokretač događaja, povod i motivacija cijeloga djela je Osmanova propast, a ujedno to može biti i motivacija učenicima za čitanje djela (Pavličić, 2003). U prvom opisu nastavnoga sata prikazana je metodička obrada *Osmana* na klasični način.

Priprema i motivacija sastoji se od toga da je profesorica učenicima prije dva tjedna najavila lekturu *Osman*. Zahtijevala je od njih da djelo pročitaju i pripreme bilješke tijekom čitanja. Kao motivaciju pita učenike o njihovom dojmu nakon što su djelo pročitali u cijelosti. Pitanja bi mogla glasiti: Kako ste doživjeli *Osmana*? Sviđa li vam se djelo? Učenici onda iznose svoje dojmove i mišljenja o pročitanome djelu. Nakon toga profesorica kreće na analizu djela.

Prvo profesorica iznosi osnovne informacije o životu i djelu Ivana Gundulića. Učenici pažljivo slušaju i zapisuju najvažnije informacije. Nakon toga dijeli razred u četiri grupe kako bi provjerila pročitanost djela. Prva grupa bavit će se temom djela, druga grupa strukturom teksta, treća grupa kompozicijom i četvrta grupa baroknim obilježjima. Moguća pitanja za svaku grupu su sljedeća:

Prva grupa

1. Koja je tema djela?
2. Navedite povijesni kontekst djela?
3. Kako možete povezati temu *Osmana* s današnjim društvom?

Druga grupa

1. Kako je strukturiran *Osman*?
2. Koja pjevanja nedostaju i tko ih je nadopunio?
3. U kojem stihu je ispjevan *Osman*?

Treća grupa

1. Koje je mjesto i vrijeme radnje?
2. Navedite dva glavna fabulativna tijeka? Opišite
3. Opišite kompoziciju djela.

Četvrta grupa

1. Navedite obilježja baroknoga stila u književnosti.
2. Po čemu je *Osman* barokni ep?
3. Izdvojite citate iz djela koja pokazuju da je *Osman* napisan u baroknome stilu.

Učenici u svojim grupama rade na tekstu i pronalaze odgovore na zadane zadatke. Nakon nekoga vremena učenici izlažu svoja zapažanja koristeći se odgovorima na zadana pitanja i svojim bilješkama tijekom čitanja lektire. Iz svake grupe profesorica bira osobu koja još nema ocjenu iz lektire.

U ponavljanju i provjeri usvojenosti profesorica ponavlja najvažnija obilježja *Osmana*. Navodi i česta pitanja o *Osmanu* na maturi kako bi se učenici na vrijeme pripremali. Učenici pažljivo slušaju i zapisuju u bilježnicu.

Profesorica zadaje učenicima da za domaću zadaću izdvoje namjenu djela, prema njihovome mišljenju.

Drugi opis nastavnoga sata isto se bazira na metodičkoj obradi djela *Osman*, ali na suvremeniji način. Način koji je više bliži djeci i njihovom okruženju, vremenu u kojem žive. Također, uključena je analiza i suvremena prozna „priča o *Osmanu*“ koju je prepričao Hrvoje Hitrec, hrvatski suvremeni pisac. Usporedbom

Gundulićevog djela i Hitrecovog prepričanog djela postiže se veća razumljivost i pristupačnost kod učenika.

Motivacija koju zadajemo učenicima je da stvore lik s određenim karakternim osobinama. Prvi red treba stvoriti lika koji je mlad, neiskusni, ohol i neshvaćen. Drugi red treba stvoriti lika koji je plemenit, etičan, idealan i lijep. Te treći red treba stvoriti ženu ratnicu, hrabru, odlučnu i svojeglavu. Svaki učenik u redu radi samostalno, a nakon toga dvoje učenika iz svakoga reda prezentira svoje likove. Naglasak u ovome zadatku stavlja se na to da učenici samostalno rješavaju zadatak. Nakon toga određeni učenici iznose svoje likove. Na kraju ih pitamo: „Podsjećaju li vas stvoreni likovi po osobinama na neke književne likove?“ Očekivani odgovori učenika bi bili: Osman, Vladislav, Sokolica/Krunoslava, pošto su nedavno čitali *Osmana*. Time ih uvodimo u lektiru *Osman* koju su učenici trebali pročitati u cijelosti.

Kada smo se dogovarali s učenicima za lektiru, prva polovica je trebala pročitati original, a druga polovica romansirani spjev autora Hrvoja Hitreca. Prije same usporedbe dvaju primjeraka djela te dva zadatka koji će utvrditi njihovu čitanost, kratko ih upoznajemo s važnošću djela *Osman*. Prvenstveno se fokusiramo na činjenicu da je *Osman* „najbolje Gundulićevo djelo“. Ističemo kako on vješto isprepliće formu i sadržaj. Kao što su mogli uočiti tijekom čitanja, tema je stvarna i životna, bliska njegovom narodu. Učenici pažljivo slušaju i zapisuju u bilježnicu. Slijedi prvi zadatak koji odražuju u paru, a to je karakterizacija likova. Svaki par uzima jedan od sljedećih likova: Ali-paša, Kazlar-aga, Korevski, Krunoslava, Osman, Sokolica, Sunčanica i Vladislav. Neki parovi će imati iste likove, ali moći će usporediti međusobne analize. U svoje analize moraju uključiti, vanjski i unutarnji opis lika, njegove postupke i ponašanje, prikazati ga onako kako su ga oni doživjeli. Također, trebaju izvući citat ili ulomak iz knjige koji najbolje prikazuje njihov lik. Učenici u paru rješavaju zadatak i bitno je da se međusobno dogovaraju. Nakon toga izlaže svoj lik jedan učenik iz para ili mogu i oba učenika. Oni parovi koji imaju iste likove mogu po želji prikazati kratku usporedbu njihovih analiza, ono što su istaknuli da je bilo isto i ono što je bilo različito. Profesor/ica na

kraju daju neki svoj komentar na karakterizaciju likova. Poslije pauze slijedi drugi zadatak za učenike, tj. kratka rasprava. Pravila rasprave su sljedeća:

- Svaki raspravljatelj(debatant) treba poštivati pravila rasprave (raspored i vrijeme govorenja), članove svoga tima, protivnike, suca, publiku. U raspravi se traži kritičnost prema sebi i drugima, pristojnost i korektnost. Treba se pristojno obući, ne upotrebljavati jezik ulice, ne biti arogantan ni grub. Dok se govori, treba stajati i pravilno disati tijekom govora. Za raspravu se potrebno pripremiti (prikupiti činjenice, podatke, sve potrebno zapisati ili zapamtiti). Ne improviziraj jer nećeš pružiti lijepu sliku o sebi.
- Govori jasno i razgovijetno.³
- Ne govori u ime drugih osoba, već samo u vlastito ime.
- Nikad ne stavljaš sebe na dnevni red, nego poštuju zadanu temu.
- Govori o temi, a ne osobama oko sebe. Ako ti se nečije mišljenje ne sviđa, iznesi svoj stav s objašnjenjima, ali ne govori ružno o osobi.
- Dokazima i obrazloženjima pobijaj ili podržavaj tuđa mišljenja.
- U raspravi je važno poštivati tuđe mišljenje i stavove. Nije pristojno vikati ili upotrebljavati pogrdne riječi.
- Ako si uvjeren(a) u svoje stavove, branit ćeš ih novim dokazima nakon što ih netko ospori. Budi razuman/razumna i prihvati opravdane kritike.
- Ne javljaj se prečesto za riječ, pusti druge da i oni govore. Ne podcjenjuje nikoga i ne prekidaj druge.
- Ne umišljaj da si najpametniji/najpametnija i ne sudi drugima da ne znaju. Ma kako ti se ne sviđalo što netko govori, on ima pravo do kraja iznijeti svoje mišljenje. Sloboda govora je osnovno ljudsko pravo.

³ <https://hrvatskiporebiblog.wordpress.com/jezicno-izrazavanje/raspravljanje-2/>

- Ne prihvaćaj izazove. Nećeš ispasti slabić ako na uvredu ne odgovoriš uvredom. Naprotiv, steći ćeš poštovanje kao pametna i odgojena osoba.

Tijek rasprave:

1. prvi govornik afirmacijskog tima (3 min.)
2. prvi govornik negacijskog tima (3 min.)
3. drugi govornik afirmacijskog tima (3 min.)
4. drugi govornik negacijskog tima (3 min.)
5. pitanja iz publike vezana uz tvrdnje i argumente (ili se timovi međusobno ispituju) (10 min.)
6. završni/zaključno govor negacijskog tima trećeg govornika (3 min.)
7. završni/zaključno govor afirmacijskog tima trećeg govornika (3 min.)⁴

Rasprava je najavljena prije ovoga sata. Učenici su se morali pripremiti za raspravu s unaprijed napisanim bilješkama. Učenici namještaju učionicu za raspravu. Prva grupa „brani“ Gundulićevog *Osmana*, a druga Hitrecovog *Osmana*. Svaka grupa je trebala odabrati tri govornika koji će izložiti svoje argumente zašto je njihov Osman bolji/kvalitetniji od drugoga Osmana. Tri učenika iz prve grupe izlaže svoja razmatranja naspram tri učenika iz druge grupe, prema navedenom rasporedu. Također, unaprijed su odabrani i sudci koji će dati svoju ocjenu i komentar na svaku grupu. Nakon toga će se zbrojiti ocjene učenika sudaca i ocjene profesora/ice, tako će se proglasiti pobjednici rasprave.

Kako bismo utvrdili što su učenici naučili o djelu Ivana Gundulića *Osman* na ploči pišemo sljedeće pojmove: tema, vrijeme i mjesto radnje, književna vrsta, pripovjedač, kompozicija, stil i jezik. Nakon toga svaki učenik dolazi do ploče i popunjava pojmove dok nije sve popunjeno. Učenici jedan po jedan zapisuju

⁴ isto

podatke kod zadanih pojmova. Time na ploči imaju prikazane najvažnije podatke o djelu *Osman*. Te podatke mogu napisati u bilježnicu, po želji.

Za zadaću zadajemo učenicima da promisle o općeljudskim pitanjima u Gundulićeve epu.

3.3. *Dubravka*

Zadnje djelo koje će biti uključeno u metodičku obradu je *Dubravka*. Djelo se često definira kao pastorala zbog toga što se odvija u pastoralnoj Dubravi, ali definira se i kao melodrama zbog Gundulićeve inspiracije i preokupacije za to djelo (Švelec, 1974). U prvom opisanom nastavnome satu prikazan je tradicionalan pristup analizi *Dubravke*.

Kao motivacija najčešće se koristi ponavljanje znanja o pastoralima. Također, pitanja vezana uz djelo *Dubravka*, tj. jesu li prije čitanje djela čuli za *Dubravku*. Učenici onda iznose svoja znanja o pastoralima, najčešće kakva je to vrsta i u kojem razdoblju se razvila. Također, izjašnjavaju se jesu li prije čuli za *Dubravku* ili ne.

Dubravka se u srednjoj školi većinom nije čitala u cijelosti, odnosno kao lektira. Na početku učenici, najčešće, čitaju na glas zadane ulomke iz čitanke. Učenici čitaju po ulogama tekst iz čitanke. Nakon pročitanih ulomaka, profesorica pita učenike o njihovom dojmu, tj. kako su oni razumjeli pročitano. Učenici onda iznose dojmove o pročitanim. Zadaje im zadatak da odgovore na pitanja koja su navedena nakon ulomaka. Nakon što učenici riješe pitanja, s profesoricom provjeravaju odgovore. Poslije toga profesorica ukratko prepričava radnju *Dubravke* u cijelosti kako bi stekli ukupni dojam o djelu. Na kraju im i piše na ploču ili dijeli listiće s osnovnim informacijama vezanim uz *Dubravku*. Te informacije najčešće uključuju vrstu djela, temu, ideju, likove, kompoziciju, stih i strofu, stil i alegoriju. Učenici pažljivo slušaju i zapisuju sve u bilježnicu.

Kako bi učenici ponovili svoje znanje o djelu *Dubravka*, profesorica im postavlja ovo pitanje ili neko slično pitanje: „Što biste izdvojili da vam se najviše sviđjelo iz pročitanih ulomaka? Obrazložite.“ Učenici odgovaraju na postavljeno pitanje.

Što se tiče zadavanja domaće zadaće, ono zna često uključivati odgovaranje na neka pitanja. Druga opcija je da učenici za zadaću trebaju istražiti kakav je život bio u Gundulićevo doba.

Drugi opis nastavnoga sata prikazuje suvremeniju metodičku analizu Dubravke. Drugačija je od prethodne jer se kroz temu Dubravke približavamo temama koje su bliže učenicima. Bitna je i alegorija koja se često iščitava na politički načina kao drama koja stavlja u središte pitanja slobodne države. Također, treba učenicima naglasiti da je Dubravka i hvalospjev idealnom i idealiziranom društvenom poretku.

Za motivaciju koristimo motivacijska pitanja koja glase: „Što za vas znači sloboda? Po vašem mišljenju jesu li ljudi u doba korone počeli više cijeniti slobodu? Koja je cijena slobode?“ Učenici onda iznose svoja razmatranja i promišljanja, možda navedena pitanja mogu potaknuti i kratku raspravu.

Slijedi obrada novoga gradiva. Na početku učenicima puštamo himnu slobode koja se nalazi na linku. Pišemo na ploči da je autor glazbe Jakov Gotovac. Pitamo učenike dojmove nakon slušanja te znaju li o kojemu se djelu radi. Učenici iznose svoje dojmove, a očekivani odgovor učenika da se radi o djelu Dubravka i da je pisac Ivan Gundulić. Nakon toga najavljujemo da ćemo obrađivati djelo Dubravka, Ivana Gundulića. Prije same interpretacije djela, ponavljamo s učenicima o povijesti Dubrovnika u vrijeme Ivana Gundulića. Zadajemo im tablicu u kojoj će povezati osnovne pojmove vezane uz povijest grada Dubrovnika. Tablica je sljedeća:

Pretpostavke o Dubrovačkoj Republici	TOČNO/NETOČNO + / -
jedno od najvažnijih pomorsko-trgovačkih središta	
vlastita vojska	

samostalno biranje kneza i vijećnika	
neprijatelj Mletačka Republika	
zlatno doba u 15 . stoljeću	
barokni duh	
Dubrovačka trgovačka mornarica u 16. stoljeću bila je na svjetskoj razini	

Učenici sudjeluju u ponavljanju, a nakon toga rješavaju tablicu. Dijelimo učenicima nastavni listić na kojem se nalaze osnovne informacije o djelu. Nastavni listić:

Ivan Gundulić: Dubravka

PRAIZVEDBA: 1628. godine u Dubrovniku pred Kneževim dvorom

MJESTO I VRIJEME RADNJE: Dubrava, proslava Dana slobode

VRSTA: pastorala/melodrama

STIH I STROFA: prevladavaju osmerci i dvanaesterci

KOMPOZICIJA: tri čina (činjenja)

LIKOVİ: pastiri, vile, satiri i satirice

Nakon toga zajedno prolazimo kroz taj listić. Od učenika se očekuje da pažljivo slušaju i čitaju nastavni listić. Nakon toga dijelimo učenike u tri grupe, a svaka grupa dobiva pitanja vezana uz određeni čin. Prva grupa analizira prvi čin, druga grupa drugi čin, a treća grupa treći čin. Bitno je da svaka grupa mora imati barem jedan primjerak knjige, što je najavljeno unaprijed. Pitanja za svaku grupu:

PRVA GRUPA

1. Opišite svečanu atmosferu uvodnoga djela. Kako se opisuje prostor Dubrave?
2. Koja je uloga Skupa te s kojom vrstom stiha se javlja?
3. Kako Dubravu doživljava Ribar, a kako Ljubdrag?

DRUGA GRUPA

1. Izdvojite humoristične scene i koja je njihova uloga u djelu?
2. Opišite odnose svekrva i nevjesta u Dubravi?
3. Kako je opisan i predstavljen brak? Izdvojite citate.

TREĆA GRUPA

1. Kako Gundulić doživljava slobodu? Potkrijepite citatima.
2. Nabrojite antitetične (suprotne) parove u kojima se iznose doživljaji države, društva i slobode u Dubravi?
3. Kako završava djelo? Protumači završne prizore.

Učenici rješavaju pitanja i dogovaraju se oko predstavnika. Nakon što su svi odgovorili na pitanja, predstavnici svake grupe iznose svoja izlaganja. Na kraju svaka grupa mora i odglumiti jednu scenu po želji iz čina kojega su analizirali.

Kako bi ponovili što su naučili na satu, tumačimo učenicima alegoriju koja je bitna za shvaćanje cjelokupnoga djela. Pitamo učenike je li sve jasno. Potičemo učenike da sudjeluju u tumačenju alegorije i da iznose svoje ideje o djelu.

Što se tiče zadavanja domaće zadaće, prave zadaće zapravo nema, nego učenici kod kuće mogu promisliti o tome kako se suvremeni čovjek nosi s prolaznošću života naspram Gundulićevog suvremenika.

4. ANKETA O LEKTIRI I ČITALAČKIM NAVIKAMA

4.1. Problem istraživanja

Osmislili smo anketu o lektiri i čitalačkim navikama u srednjoj školi kako bismo otkrili stavove i razmišljanja srednjoškolskih učenika o tradicionalnome pristupu lektiri. Također, kako bi naglasili potrebu uvažavanja mišljenja učenika i njihov vlastiti izbor književnih djela.

4.2. Ciljevi i zadaci istraživanja

Ciljevi i zadaci istraživanja su sljedeći:

- prikazati današnje stanje u srednjoj školi vezano uz školsku lektiru
- ukazati na nužne promjene koje popisi lektire moraju proći
- utvrditi navike čitanja kod učenika
- istražiti učeničke preferencije koje se tiču čitanja u slobodno vrijeme
- otkriti razloge zbog kojih učenici čitaju, tj. ono što ih potiče na čitanje
- ukazati na promjene koje bi učenici uveli u popise lektire u školama

4.3. Polazne hipoteze

- ispitanici su upoznati sa školskom lektinom
- ispitanici su stekli navike čitanja
- ispitanici imaju vlastita mišljenja i stavove vezane uz školsku lektiru
- ispitanici žele promjene u popisu lektire

4.4. Ispitanici i instrument istraživanja.

Anketa je provedena u Gimnaziji Pula i Tehničkoj školi Pula. Ukupan broj učenika koji su riješili anketu iznosi osamdeset i jedan učenik. Anketa se sastoji od deset pitanja koja obuhvaćaju osnovne navike i mišljenja učenika o školskoj lektiri.

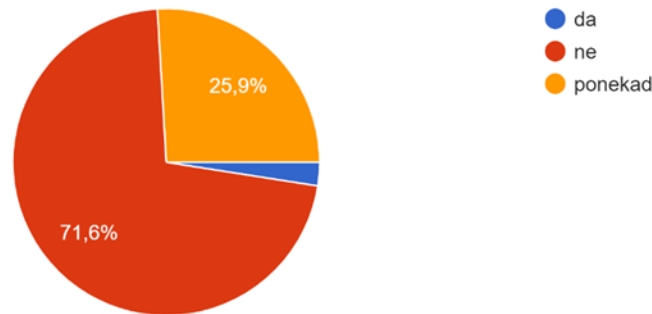
Također, anketa će poslužiti da u zadnjem poglavlju diplomskoga rada navedemo neke nove naslove koji se mogu uključiti u popis lektire.

4.5. Rezultati istraživanja

Prvo pitanje odnosi se na navike čitanja kod učenika.

Voliš čitati, u slobodno vrijeme više provodiš čitajući knjigu nego ispred računala/mobitela. Tvrdnja se odnosi na mene ili ne?

81 odgovor

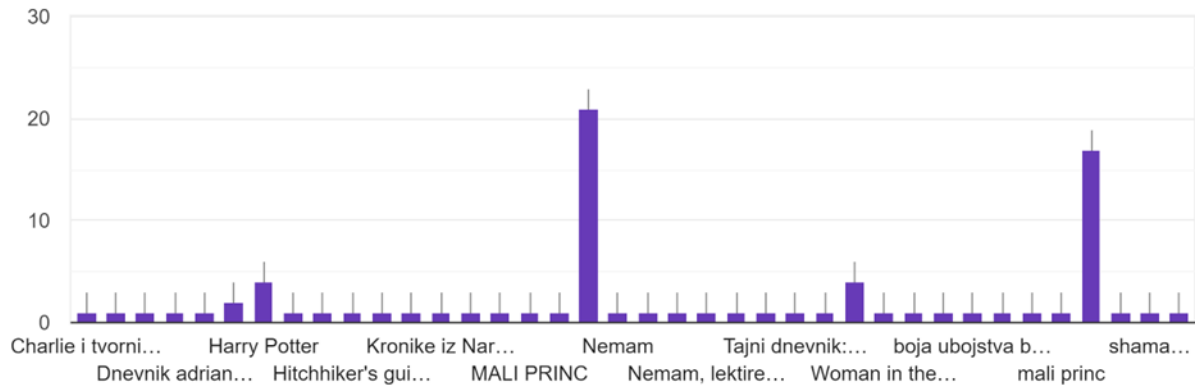

Navedeni rezultati su poražavajući, drugačije se ne mogu opisati. Svi se trebamo zapitati nad ovim rezultatima, koji je razlog da učenici u srednjoj školi ne vole čitati. Oni su već trebali oblikovati svoje navike čitanja i zavoljeti čitanje u slobodno vrijeme jer tada mogu odabrati što će i kada će čitati. Mogući uzroci takvoga stava su: veće širenje medija (Internet, društvene mreže); veliki pritisak na učenike od strane škole i roditelja da imaju izvrstan uspjeh; nedovoljna komunikacija s nastavnicima; malo slobodnoga vremena i još mnogi uzroci koje ćemo otkriti kako se budemo približavali kraju ankete.

Drugo pitanje odnosi se na najdražu knjigu koju vole pročitati u slobodno vrijeme.

Koja ti je najdraža knjiga? (Ako ju nemaš, napiši nemam)

81 odgovor

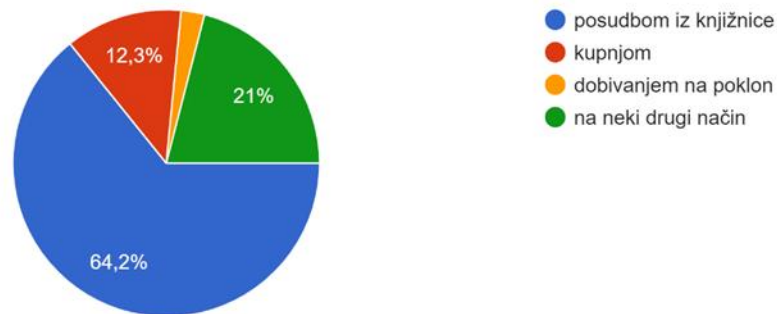

Najveći postotak učenika naveo je da nema najdražu knjigu što potvrđuje rezultat prvoga pitanja. Žalostno je da učenici u toj dobi nisu još u rukama imali knjigu koja ih je nadahnula, „promijenila život“, nasmijala, „dirnula u srce“, knjiga s kojom se mogu poistovjetiti, pronaći utjehu. Ostali učenici naveli su kao najdražu knjigu, knjigu iz djetinjstva, neki primjeri: *Junaci Pavlove ulice*, *Lovac u žitu*, *Vlak u snijegu*, *Divlji konj*, *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, *Pustolovine Huckleberryja Finna* itd. Mnogi su naveli Harryja Pottera i serijal romana, i neke druge popularne naslove: *Greška u našim zvijezdama*, *Kradljivica knjiga*, *Kronike iz Narnije*, *Legenda* itd. Bilo je i drugih zanimljivih naslova, kao *Zla kuća*, tipični kriminalistički roman Agathe Christie. Također, jedan odgovor je glasio *Tijesna zemlja*, roman Mate Balote što mi je iznimno drago.

Treće pitanje odnosi se na to kako učenici dolaze do knjiga.

Kako dolaziš do knjiga?

81 odgovor

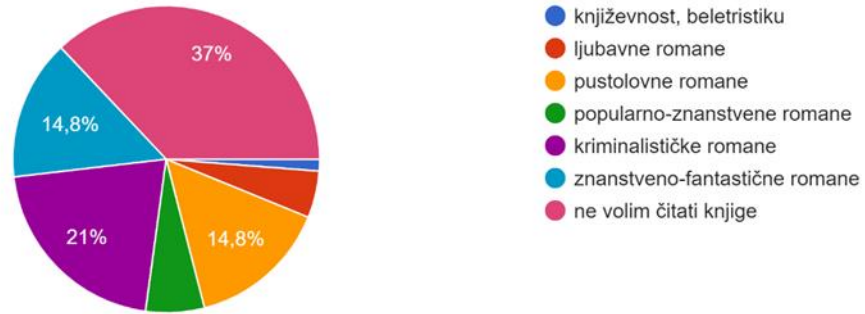

Rezultati ukazuju da učenici većinom posuđuju knjige iz knjižnice, pretpostavljamo da su te knjige vezane uz školu bilo to lektira ili neka druga stručna knjiga. Učenici ne kupuju knjige niti dolaze do knjiga na neki drugi način jer knjige za većinu njih nemaju neku važnost. Njihova percepcija vezana je uz to da knjigu poistovjećuju s udžbenikom, kada im više ne treba posuđuju drugima, prodaju ili, ono što je najgore, bacaju.

Četvrto pitanje vezano je uz to kakve knjige učenici vole čitati u slobodno vrijeme, što ih najviše privlači.

Kakve knjige voliš čitati u slobodno vrijeme?

81 odgovor

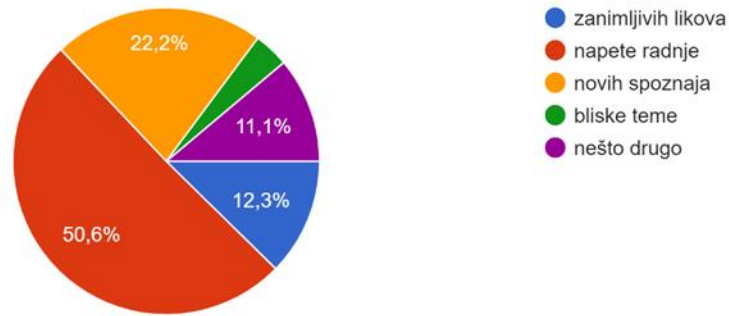

Nažalost, u postotku je vidljivo da prednjači ne čitanje knjiga, što je još jednom pokazatelj da učenici nemaju oblikovanu kulturu čitanja. Od navedenih vrsta romana najpopularniji je kriminalistički roman, možda bi se trebao više uključiti u popise lektire. Kriminalistički roman ima u sebi sve ono što privlači učenike različite dobi, ima neku zagonetku, zločin koji se treba razriješiti, ima napetu i dinamičnu radnju te akciju koja privlači učenike.

U petom pitanju htjeli smo od učenika dobiti razlog zbog kojega učenici čitaju, ono što ih potiče na čitanje.

Po tvome mišljenju knjiga je dobra zbog:

81 odgovor

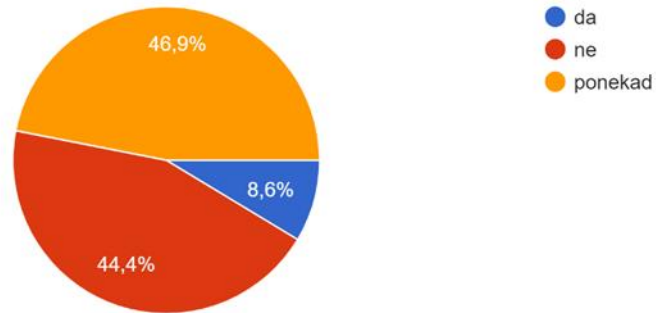

Vidljivo je da učenike najviše zanima napeta radnja zbog toga knjige koje se sastoje od opisivanja okoline, unutarnjih monologa, tokova struje svijesti smatraju dosadnima i nezanimljivima. Najbolje rješenje bi bilo da se napravi balans između te dvije karakteristike književnosti.

Šesto pitanje odnosi se na to vole li učenici čitati školsku lektiru ili ne.

Voliš li čitati školsku lektiru?

81 odgovor

U ovom pitanju prevladao je odgovor ponekad, pretpostavljamo da ovisi o kojoj se lektiri radi, o kojoj vrsti ili temi djela. Nažalost, opet se potvrđuje da učenici ne vole čitati školsku lektiru, a u sljedećem pitanju saznat ćemo i neke od razloga takvoga stava.

Sedmo pitanje donosi razloge voljenja ili nevoljenja čitanja lektire.

VOLIM ČITATI LEKTIRU	NE VOLIM ČITATI LEKTIRU
Zbog novih spoznaja	ne volim jer ju ne razumijem
Volim ju procitati kada je ona zanimljiva, no većina školskih lektira je dosadna	Dosadna
Ponekad je radnja iznimno neinteresantna kao i likovi. S druge strane, ima lektira koje uživam čitati jer je radnja napeta i može se pročitati u jednom danu dok se neke ne mogu ni u mjesec dana.	Ne volim, jer u većini slučajeva nisu tema koje mene zanimaju
Volim čitati lektire zato što upoznajem nove likove i nove radnje i poboljšavam svoju vještinu čitanja	Jer su većinom puta na starohrvatskome, radnja nije toliko napeta i dramatična pa u jednu ruku nije toliko zanimljivo da nas "vuče" da nastavimo citati sve više o više.
Volim jer nekad budu zanimljivije knjige ne volim jer su nekad dosadne	Zato što su neke teme dosadne tj mislim kako bi bilo bolje kada bi se lektira prilagodila generaciji tj kada bi čitali nešto modernije
Čitam svaku lektiru, uglavnom su dobre iako ne volim poeziju ili starija dijela poput Antigone ili Hamleta. Od djetinjstva sam u svakoj lektiri pronalazila zanimljive spoznaje o životu, povezivala se s njima i uviđala na koji način drugi ljudi razmišljaju.	Ne volim čitati školske lektire, jer smo forsirani pročitati određenu lektiru.
Volim, zato što onda lakše dobim bolju ocjenu i dobro je pročitati barem lektiru ako inače ne čitamo.	Općenito ne volim čitati, više volim biti vani i družiti se
Volim čitati školske lektire zbog zanimljive radnje/teme.	Volim čitati knjige kada hoću i ako želim, školska lektira me tjera čitati i kada mi se neda i nisam raspoložen za knjige

Naveli smo u tablicu neke od odgovore učenika. Razlozi koje navode učenici zašto ne vole čitati lektiru su: većinom je dosadna; nisu teme koje ih zanimaju; nerazumljivost (djela na dijalektu, starohrvatskim govorima); nezanimljive lektire; predugačke; ne poučne; ocjena koja se nameće. Svi razlozi ne čitanja lektire svode se na manjak motivacije kod učenika. S druge strane, učenici koji vole čitati lektiru navode kako im donose nove spoznaje, ako su zanimljive iz njih se mogu naučiti nove stvari, čitanjem poboljšavaju vlastitu vještinu čitanja, često imaju zanimljivu radnju ili teme. Neki vole čitati samo zbog ocjene jer ako ne pročitaju neće dobiti dobru ocjenu. Najbolji pokazatelj učenikova stava je sljedeće izjava: „Ponekad je radnja iznimno neinteresantna kao i likovi. S druge strane, ima lektira koje uživam čitati jer je radnja napeta i može se pročitati u jednom danu dok se neke ne mogu ni u mjesec dana.“ Učenici ako su primorani čitati, automatski ta djela su ima dosadna. Mnogi navode kako ne čitaju knjigu ako ju nisu sami odabrali. Iznosimo i stav još jednoga učenika: „Ne volim baš zato jer ćemo onda zbog te pročitane lektire onda morat radit neke zadatke ili nešto što će biti ocjenjeno i onda će kvariti prosjek, smatram da lektira treba biti obavezna ali da se ne mora upisivati nikakva ocjena“ Trebao bi se više uzimati u obzir stav učenika, time ćemo poticati učenike da iznose svoje stavove i da njihova razmišljanja isto uvažavamo. Još jedna ideja koja se nameće nakon analize ovoga pitanja je da treba lektiru prilagoditi svakoj generaciji, nuditi im nešto „modernije“.

Osmo pitanje tiče se najdraže lektire koju su čitali.

Izdvojit ćemo neke odgovore. Najdraža lektira: *Dnevnik Anne Frank*, *Lovac u žitu*, *Crni mačak*, *Alkar*, *Romeo i Julija*, *Mali princ*, *Nora*, *Koko u Parizu*, *Koraljna vrata*, *Mali ratni dnevnik*, *Prijan Lovro*, *Duh u močvari* i mnogi drugi. Veliki broj učenika naveo je da nema najdražu lektiru.

Deveto pitanje odnosi se na stav učenika koje bi naslove oni dodali u popis lektire.

Naslovi koje bi učenici dodali:	Ostali odgovori:
Harry Potter	Ne znam
Alan Ford	/
Kronike iz Narnije	Nebi nista dodavao
Kradljivica knjiga	Neke moderne
Zla kuća	Novije knjige, koje se baziraju na svakodnevnom životu
Prividi - Richard Bach	Svatko da odluči svoj odabir lektire mjesečno te ih prezentira.
Padre Pio	Kriminalističke romane
1984.	strip
Gospodar prstenova	Znanstveno fantastične knjige

Prijedlozi učenika većinom se svode na kriminalističke i znanstveno-fantastične naslove. Slažemo se s njima da bi trebalo u popis lektire dodati više modernih, novih naslova, posebice naših autora. Time bi učenici imali uvid u naš raznovrstan i zanimljiv opus.

Zadnje, deseto pitanje pruža priliku učenicima da iskažu što ni oni promijenili u pristupu lektirnome djelu, tj. analizi/interpretaciji djela. Također, navest ćemo neke odgovore.

Veliki broj učenika navodi kako ne zna što bi promijenili ili ništa ne bi promijenili time ukazuju da kritiziraju sustav školstva, a ne znaju što bi oni napravili da se promijeni na bolje. Drugi učenici navode ove promjene koje bi oni uveli: manje citata kod obrade lektire; previše se obrađuje, zastupljena je i u ispitima, zadaćicama i u samoj lektiri; izbjegavati prepričavanje radnje, što je pisac htio reći, naglasak treba biti na doživljajima, mišljenjima učenika o djelu; veće povezivanje s drugim djelima; više prezentacija; bez ispitivanja, nego ocjenu odbiti kroz razgovor/diskusiju o lektiri; dodati zanimljivije knjige; čitati više novije naslove; u interpretaciji lektire više koristiti analizu likova; više grupnih radova; veći fokus na poruci/ideji djela. Navedeni prijedlozi učenika mogu poslužiti za razvijanje sata lektire i odabira djela koja ulaze u popis lektire.

5. PRIJEDLOZI UVOĐENJA SUVREMENIH DJELA U SREDNJOŠKOLSKE POPISE LEKTIRE

U zadnjem dijelu diplomskoga rada osvrnut ćemo se na neke nove naslove koji se mogu dodati u popis lektire. Spomenut ćemo i neke koji su učenici u prethodnoj anketi istaknuli. Za svaki razred srednje škole navest ćemo dva naslova, uključit ćemo različite vrste, od romana, novela, kratkih priča do poezije. Književna djela smo izabrali prema sljedećim kriterijima: kvalitetno književno djelo, dob učenika, razumljivost, modernost/noviji naslovi, prilagođenost generaciji, nove spoznaje, knjige koje šire vidike učenicima, tema koja je bliska učenicima.

U prvome razredu srednje škole odabrali smo kriminalističke romane Agathe Christie jer su učenici u prethodnoj anketi, u više navrata, spomenuli da treba uključiti više kriminalističkih romana. Ideja je da učenici samostalno odaberu na početku godine koji će roman od Christie pročitati i predstaviti ostalim učenicima. Oni učenici koji bi odabrali isti naslov, radili bi u grupi. Kroz anketu zaključili smo da učenici vole kriminalističke romane, a Agathe Christie je kraljica krimića, mnogi tvrde da piše najbolje kriminalističke romane. Također, u njezinim romanima precizno su opisane klasne razlike u tadašnjem engleskom društvu zbog toga su njezini romani svojevrsna društvena kritika. Vrlo dobro razrađuje različite karaktere, njezini likovi su uvijek osebujni pojedinci. Njezini romani bude radoznalost kod učenika, otvaraju nove vidike o ljudskoj prirodi i psihologiji čovjeka.⁵ Napeta radnja „prikovati“ će učenike uz knjigu, ako uspije na kratko učenike odvojiti od njihovih mobitela napravili smo veliki korak.

Drugu knjigu koju bi dodali u popis lektire u prvome razredu srednje škole je zbirka priča *Tamno ogledalo*, mlade spisateljice Ivane Rogar. Prvo ćemo nešto reći o autorici koja je, nažalost, slabo poznata. Rođena je 1978. godine u Zagrebu, srednju školu završila je u Americi. Nakon toga je diplomirala 2004. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu komparativnu književnost te engleski jezik i književnost. Urednica je u časopisima *Quorum* i *Fantom slobode*, *Libra Libera* te u nakladničkoj kući *Durieux*. Prvu zbirku priča *Tamno ogledalo* objavila je 2014. u *Durieuxu*, a tamo je i objavila

⁵ <https://agatha-christie.net/agata-kristi-kao-srednjoskolska-lektira-za-i-protiv/>

drugu zbirku 2016. *Tumačenje snova*.⁶ Za zadnju zbirku osvojila je i nagradu Hrvatskog društva pisaca „Janko Polić Kamov“. Radila je i kao prevoditeljica, te kao lektor i redaktor. Ima bogati opus književnih radova. Njezine priče u zbirci *Tamno ogledalo* su poput malih zagonetki. Progovara o bitnim temama, to je ujedno i razlog odabira ovih priči. Priča o nasilju o obitelji i kako se djeca mogu nositi s time, pričao o netoleranciji prema drugačijem, o malim i velikim lažima te posljedicama koje moramo snositi, o smrti bliske osobe i kako se nositi s „burom“ emocija, o ljubavnim razočarenjima i o puno toga. Također, kreativan jezik njezinih priča ne zalazi u klišeje zbog toga se ističe autoričina originalnost.⁷ Time učenici koji čitaju njezine priče stvaraju svoje kreativne priče.

U drugome razredu srednje škole dodali bi roman *Zmajevi koji ne lete*, autorice Ivane Šojat. Prvo ćemo isto nešto reći o autorici. Ivana Šojat rođena je 1971. godine u Osijeku, gdje je završila gimnaziju i dvije godine studija matematike i fizike na Pedagoškom fakultetu. Nakon toga je u Belgiji diplomirala francuski jezik. Piše eseje, poeziju, kratke priče, novele i romane, bavi se i prevođenjem književnih djela. Za svoji književni rad dobila je brojne nagrade, neke od istaknutijih su *Povelja za uspješnost* na Kozarčevim danima u Vinkovcima 2002. godine za roman *Šamšiel*, nagrada za književnost *Vladimir Nazor* (2010.), nagrada *Fran Galović* za najbolje prozno djelo zavičajne tematike (2010.) i mnoge druge.⁸ Odabrali smo njezin prvi roman za mlade *Zmajevi koji ne lete* koji se bavi temom iz suvremene stvarnosti vezanom uz uličnu drogu. Govori o potresno priči inspiriranoj istinitim događajima diljem Hrvatske, posvećena je svim mladima. Fokusira se na problem sintetske ulične droge koja je dostupna na „dohvat ruke“. Nije samo ta tema privukla nas na odabir ovoga romana, priča se obraća izravno mladima, kao da govori njima. Iznosi i mladenačku potreba za isticanjem u društvu jer tim postajem frajer/ica, kao i položaj vođe unutar dobne skupine. Roman ističe i raspad obitelji koji dovodi do egzistencijalne krize mladih, u središtu su pitanja: Tko sam ja?, Gdje pripadam?, Tko me voli?.⁹ Sve je to put ka drogi

⁶ <https://hrvatskodrustvopisaca.hr/hr/clanstvo/clan/ivana-rogar>

⁷ <https://mvinfo.hr/clanak/ivana-rogar-tamno-ogledalo>

⁸ <https://fraktura.hr/autori/ivana-sojat>

⁹ <https://mvinfo.hr/knjiga/13725/zmajevi-koji-ne-lete>

i drugim opojnim sredstvima koji stvaraju iluziju da je sve u redu, da je osoba voljena i u centru pažnje. Priča je i o prijateljstvima, o potrebi za ljubavlju i mnogim temama koje su bliske mladima u srednjoj školi.

Drugo djelo koje bismo uveli u popis lektire za drugi razred srednje škole je zbirka poezije za mlade autora Tomislava Zagoda pod naslovom *Dora Novak: liker-poezija za mlade*. Prvo ćemo nešto reći o autoru. Tomislav Zagoda rodio se 1970. godine u Zagrebu, diplomirao je slikarstvo 1995. na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Diplomirao je i religijsku kulturu i filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2014. godine. Urednik je u nakladničkoj kući *Znanje*, a zanimaju ga ova područja znanosti: kulturni studiji, semiotika, južnoslavenska komparatistika, interkulturni odnosi i još puno toga. Dobitnik je nagrade „Grigor Vitez“ za tinejdžerski roman *Balada o Buginim gaćicama*. Objavio je i zbirku priča za mlade *Nek bude kaos* te suradnik je Hrvatske radio televizije za koju je napisao brojne scenarije (*Žutokljunac*, *Prijatelji*, *Čarobna ploča* i dr.).¹⁰ Odabrali smo njegovu zbirku poezije za mlade jer je to svojevrsan dnevnički zapis o vječnoj temi ljubavi. Vidljivi su tragovi karnevalskoga i ludičkoga te šansonijerska tradicija Arsena Dedića i Zvonimira Goloba. Kroz cijelu zbirku prožeta je sentimentalna nostalgčnost koja se može uvijek vidjeti kod mladih. Ako bismo uključili ovu zbirku u popis lektire, možda Dora postane neka nova Ines, Selma ili Milena današnje generacije mladih. Kroz njezine pjesme mladi mogu prolaziti kroz tjelesne i duševne promjene mladih u pubertetu, od zbunjenosti, dvojbe, strepnje do nevjerice i ljutnje. Cijela zbirka je prožeta humorom koji još više potiče na daljnje čitanje.¹¹

U trećem razredu srednje škole dodali bi roman *Črna mati zemla*, autora Kristiana Novaka. Prvo ćemo upoznati Novaka koji je postao jedan od popularnijih pisaca današnjega vremena. Rodio se 1979. godine u Baden-Badenu, u tadašnjoj SR Njemačkoj. Osnovnu je školu pohađao u Sv. Martinu na Muri, a opću gimnaziju u Čakovcu. Diplomirao je kroatistiku i germanistiku 2005. godine, a doktorirao je 2011. godine na Poslijediplomskom studiju lingvistike. Zaposlen je na Odsjeku za kroatistiku

¹⁰ <http://dhk.hr/clanovi-drustva/detaljnije/tomislav-zagoda>

¹¹ <https://www.virovitica.net/svatko-ima-svoju-doru-novak/33707/>

Filozofskog fakulteta u Rijeci, predaje i na Odsjeku za germanistiku u Zagrebu. Glavna područja istraživanja su mu povijesna sociolingvistika, višejezičnost i nacionalni identitet. Književnošću se počeo baviti u srednjoj školi. Mladenačka poezija objavljena mu je između ostaloga i u *Antologiji međimurske mlade lirike* (2011). Godine 2005. objavio je roman *Obješeni*, u izdanju Biblioteke Insula, koja uz potporu Grada Čakovca okuplja kvalitetne međimurske autore. Godine 2013. objavio je roman *Črna mati zemla*, u biblioteci KaLibar zagrebačkoga Algoritma. Godine 2016. objavio je roman *Ciganin, ali najljepši* kod nakladnika OceanMore.¹²

Njegov roman *Črna mati zemla* odabrali smo zbog savršeno ocrtanoga glavnoga junaka Matije te njegova psihološka karakterizacija je jako dobro oblikovana. Tema romana je sazrijevanje djeteta u mladića i samoprihvatanje. Roman je prožet strahom i suočavanjem s gubitkom voljene osobe (oca). Spominje i stvaranje obrambenoga mehanizma, iluzija čudovišnih likova Hešto i Puljo koji prikazuju njegovu savjest. Mnogi kritičari nisu htjeli ovaj roman svrstati u popis lektire, ali treba učenike naučiti i na ružne scene i događaje. Time će razumjeti da nije sve „bajno i krasno“ u životu, naučit će kako se nositi s vlastitim crnim stranama i demonima koje svatko od nas ima u sebi.¹³ Roman će im pomoći kako da se suoče sami sa sobom i kako kaže autor: „Zaborav nije moguć bez posljedica.“ (Novak, 2013)

Drugu knjigu koju bi uvrstili u treći razred srednje škole je roman *Nikad kraja kornjačama*, autora Johna Greena. John Green je američki pisac literature za mlade, ali radi i kao video bloger. Rodio se 1977. godine u Indianapolisu. Za svoje romane višestruko je nagrađen, od nagrada Printz Medal, Printz Honor i Edgar Award, do bestselera New York Timesa. Ono što ga odvaja od ostatka pisaca za mlade je portretiranje likova. Pred nama se nalaze tinejdžeri u svojoj zbunjenosti i iracionalnosti, bavi se i dramama kroz koje mladi prolaze, na primjer prva prava ljubav, strah od odrastanja, neizvjesna budućnost, prijateljstvo koje obilježi život mladih itd. Neka poznata njegova djela su: *Greška u našim zvijezdama*, *U traganju za Alaskom*, *Papirnati gradovi* i mnogi drugi.¹⁴ Što se tiče našega odabranoga naslova, on je

¹² <https://mvinfo.hr/knjiga/9010/crna-mati-zemla>

¹³ <https://www.hocuknjigu.hr/proizvodi/knjige/knjizevnost/drama/crna-mati-zemla>

¹⁴ <https://mvinfo.hr/clanak/john-green>

drugačiji od ostalih navedenih, ali tema koju obrađuje roman je tabu tema ovoga društva. U središtu romana nalazi se šesnaestogodišnja Aza Holmes koja pati od anksioznosti i opsesivno-kompulzivnoga poremećaja (OCD). Njezin tijek misli je teško pratiti, sumnja u svoje postojanje i u to tko je zapravo ona. Vanjskome svijetu ona to ne pokazuje, pokušava normalno funkcionirati u svakodnevnim obavezama. Njezina najbolja prijateljica Daisy nagovara ju da krenu u potragu za nestalim milijunašem, a na kraju ih čeka i nagrada. Na putu potrage susreću se i sa sinom milijunaša, Davisom koji pomalo mijenja Azin svijeta, kao i ona njegov. Aza kao lik je savršeno ocrtan, da se svatko u nekom njezinom segmentu života može poistovjetiti. Pokazuje kako u životu „ne cvjetaju samo ruže“, da je u redu osjećati i pokazati svoje emocije, posebice mladi koji se boje ili ne znaju izraziti svoje osjećaje. Green je u svojoj knjizi progovorio o psihičkim bolestima, o ljubavi, o gubitku, o prijateljstvu, sve je povezo u savršenu cjelinu koju je ponekad teško čitati jer i dalje su psihičke bolesti tabu tema.¹⁵ Kako i sam autor kaže: „Svatko te može pogledati u oči, ali malo tko u tim očima vidi isti svijet koji ti vidiš.“ (Green, 2018) Zbog toga ova knjiga može predstavljati oči u svijet mladih.

U četvrtom razredu srednje škole odabrali smo drugi roman Kristiana Novaka, *Ciganin, ali najljepši*. Razlozi odabira drugoga romana je povezanost s interkulturalizmom, time će i učenici naučiti nešto o tome pojmu. Najbitnije kod interkulturalizma da se vrijednost drugih kultura ne smije ocjenjivati prema mjerilima vlastite kulture. Roman progovara o stereotipima i predrasudama u društvu. Cijeli roman možemo reći da je velika tabu tema jer u središtu se nalazi „zabranjena ljubav“ između Hrvatice Milene i Roma Sandija. Jezik romana je isto specifičan jer se miješa kajkavski međimurski dijalekt te strane riječi iz romskog bajaškog jezika i arapskog jezika. Priča je ispričana naizmjeničnim pripovijedanjem četiriju glavnih likova, a njihovi iskazi su često vrlo pristrani i nepouzdana. Također, likovi su vrlo uvjerljivi i živopisni, počinju kao ljubavni, a završavaju kao u kriminalističkom romanu. Specifična je i priča što sva četiri glavna lika iznose svoju priču dijaloški, tj. u razgovoru s nekim

¹⁵ <https://citateljicablog.wordpress.com/2018/09/28/john-green-nikad-kraja-kornjacama/>

nevidljivim sugovornikom.¹⁶ Svakako se treba uvrstiti u popis lektire jer je to sam vrh najnovije hrvatske književne produkcije.

Drugu knjigu koju bi pridružili popisu lektire za četvrti razred su *Školice*, autora Julia Cortazara. Julio Cortazar je argentinski književnik, rodio se 1914, a umro 1984. godine. Bio je pod utjecajem Jeana Cocteaua i J. L. Borgesa koji mu je objavljivao ranije radove. Pripada krugu prozaika koji su šezdesetih i sedamdesetih godina otvorili put hispanoameričkoj književnosti. U svojim pripovijetkama uveo je motive bestijaliziranja ljudskoga bića i apsurd kao načelo organizacije zbilje. Govori i o tjeskobnim stanjima pojedinca, o izgubljenosti tadašnjeg mladoga naraštaja što se može odnositi i na današnji naraštaj, govori i o licemjerju građanskih sredina. Najpoznatije njegovo djelo je roman *Školice (Rayuela)*, 1963), nazivaju ga i Uliksom književnosti na španjolskom jeziku 20. stoljeća i roman ga smješta u glavne predstavnike magičnoga realizma.¹⁷ Zašto smo odabrali baš njegovo roman, ima puno razloga. Prvenstveno upućen je mladima, utječe na mlade, tjera ih da iznova čitaju zbog toga je i kulturna knjiga. Ima otvorenu strukturu zbog toga poziva na čitalačko sukreiranje djela. Cortazar očekuje da dobije čitatelja, sudionika koji će problematizirati s autorom. Kako kaže španjolski kritičar: „Roman koji je htio da budeš slobodan.“ Tema je isto bliska učenicima u četvrtome razredu, tema potrage za snovima, onime što želiš postići i biti u životu. Učenici su isto na prijelazu u novo doba njihova života, a to je upis na fakultet ili rad. Cortazar iznosi misao da do osnovne ideje o sebi moraš doći sam, ali u tome ti mogu pomoći knjige, filmovi, glazba itd.¹⁸

Na kraju ovoga poglavlja dodali bismo i serijal od sedam romana o Harryju Potteru, autorice J. K. Rowling. Kroz sedam knjiga učenici bi mogli pratiti ne samo odrastanje glavnoga junaka Harryja Pottera nego i vlastito sazrijevanje putem čitanja. S čitanjem navedenoga serijala može se krenuti u osnovnoj školi i završiti u srednjoj školi, otprilike koliko ima godina Potter u pojedinome romanu. Tema cijeloga serijala je vječita borba dobar i zla, ali autorica je u tu temu satkala mnoge društvene probleme i nepravdu čije su žrtve često oni najslabiji u društvu. Učenici mogu kroz Harryja naučiti

¹⁶ <http://kurziv.net/recenzija-hit-romana-ciganin-ali-najljepsi-autora-kristiana-novaka/>

¹⁷ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=12544>

¹⁸ <https://kritika-hdp.hr/hr/tema/alternativna-lektira-skolice-u-skoli>

o toleranciji i prihvaćanju različitosti. Mnogi likovi, kao Luna Lovegood, uče čitatelje da sagledaju stvari iz drugačije perspektive i prihvate kako je u redu biti drugačiji. Dodatnu potvrdu o dobrom utisku Harryja Pottera na mlade je istraživanje iz 2014. godine, objavljeno u Journal of Applied Social Psychology, a u njemu je sudjelovalo 222 ispitanika u tri skupine (osnovnoškolci, srednjoškolci i studenti). Istraživanje su proveli Loris Vezzali i Reggio Emilia. Cilj navedenoga istraživanja je bilo dokazati kako ispitanici koji se poistovjećuju s likom Harryja Pottera imaju otvoreniji stav prema marginaliziranim društvenim skupinama. Prvi dio istraživanja propitivao je stav osnovnoškolaca prema migrantima, u drugom se istraživala tolerancija srednjoškolaca prema homoseksualcima te u trećemu se mjerila otvorenost studenata prema izbjeglicama. Ispunili su upitnike prije čitanja Harryja Pottera i poslije čitanja, potvrdilo se da oni koji su pročitali imali su otvoreniji stav prema navedenim skupinama. Također, Harry Potter pomaže učenicima da razviju empatiju kroz različite dijaloge između čarobnjaka i potlačenih skupina (bezzaci, mutnjaci, goblini i dr.). Na kraju treba spomenuti kako je serijal preveden na više od osamdeset jezika, a knjige su prodane u više od 500 milijuna primjeraka. Navedene brojke ukazuju na pozitivnu poruku koju širi serijal romana.¹⁹

¹⁹ <https://www.medijskapismenost.hr/harry-potter-djecu-uci-kako-bit-otvoreniji-i-tolerantniji/>

6. ZAKLJUČAK

Da zaključimo, u ovom diplomskom radu pokazalo se da tradicionalan pristup lektiri nije uvijek najbolje rješenje. Navedeni pristup od učenika zahtijeva suhoparno pisanje bilježaka u dnevnik čitanja. Često se radi o „dogovorenome“ susretu učenika i učitelja gdje su obje strane pripremljene i spremne obrazložiti svoje stavove i mišljenja. Najčešće se svede na odgovaranje uvijek istih učenika na učiteljeva pitanja u vezi književnoga djela. Tradicionalan pristup lektiri svodi se, na kraju, na učiteljevo ispravljanje učeničkih pogrešaka u doživljaju i interpretaciji književnih djela (Gabelica, Težak, 2017). U ovom diplomskom radu smo na primjeru Gundulićevih djela, *Suze sina razmetnoga*, *Osman* i *Dubravka*, pokazali kako nastavni sat lektire ne mora biti monoton i suhoparan, već uključivanjem učenika u sat dobivamo na kreativnosti i samostalnosti. Također, treba ukazati učenicima da njihovo mišljenje i njihovi stavovi su vrijedni, treba ih uvažavati i time više poticati na iskazivanje vlastitoga mišljenja. Anketa koja je provedena kod učenika Gimnazije Pula i Tehničke škole Pula pokazala je kako učenici više cijene kreativnost i inovativnost kod analize književnih djela. Također, bliska su im djela koja su suvremena i prikladna njihovim godinama. Na kraju diplomskoga rada ukazali smo na neke nove književne naslove hrvatske i svjetske književnosti koji bi se mogli uključiti u popis lektire za srednju školu.

Cilj školske lektire trebao bi biti motivacija učenika za čitanje, ona treba pokazati učenicima kako da pristupe određenome djelu te kako da ga dožive i spoznaju. Navedene smjernice trebale biti potaknuti učenike na čitanje u budućnosti, na stvaranje navika čitanja te na razmišljanje o pročitanome.

7. LITERATURA

1. Blažević, I. (2007). Motivacijski postupci u nastavi lektire: Školski vjesnik : časopis za pedagoški teoriju i praksu, Vol. 56 No. 1. - 2., str. 91-100
2. Cortazar, J. (2009). Školice, Zagreb: Naklada Pelago
3. Gabelica, M., Težak, D. (2017). Kreativni pristup lektiri, Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
4. Green, J. (2018). Nikad kraja kornjačama, Zagreb: Fokus komunikacije
5. Gundulić, I. (1974). Suze sina razmetnoga, Dubravka, Zagreb: Školska knjiga
6. Gundulić, I. (2003). Osman, Zagreb: Školska knjiga
7. Hitrec, H. (1998). Gundulićev Osman, Zagreb: Školska knjiga
8. Lazzarich, M. (2018). (Ne)sloboda izbora književnih djela i problemski pristup interpretaciji literarnoga predloška u nastavi lektire: Croatian Journal of Education : Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, Vol. 20 No. Sp.Ed.2, str. 71-106
9. Novak, K. (2017). Črna mati zemla, Zagreb: OceanMore
10. Novak, K. (2017). Ciganin, ali najljepši, Zagreb: OceanMore
11. Rogar, I. (2014). Tamno ogledalo, Zagreb: Durieux
12. Rosandić, D. (2005). Metodika književnoga odgoja, Zagreb: Školska knjiga
13. Skupina autora, (1994). Metodičke upute uz interpretacije književnih djela, I. kola Ključa za književno djelo, Zagreb: Školska knjiga
14. Šojat, I. (2020). Zmajevi koji ne lete, Zagreb: Naklada Ljevak
15. Zagoda, T. (2018). Dora Novak: liker-poezija za mlade, Zagreb: Opus Gradna

Internetski izvori:

1. <https://agatha-christie.net/agata-kristi-kao-srednjoskolska-lektira-za-i-protiv/>
2. <https://hrvatskodrustvopisaca.hr/hr/clanstvo/clan/ivana-rogar>
3. <https://mvinfo.hr/clanak/ivana-rogar-tamno-ogledalo>
4. <https://fraktura.hr/autori/ivana-sojat>

5. <https://mvinfo.hr/knjiga/13725/zmajevi-koji-ne-lete>
6. <http://dhk.hr/clanovi-drustva/detaljnije/tomislav-zagoda>
7. <https://www.virovitica.net/svatko-ima-svoju-doru-novak/33707/>
8. <https://mvinfo.hr/knjiga/9010/crna-mati-zemla>
9. <https://www.hocuknjigu.hr/proizvodi/knjige/knjizevnost/drama/crna-mati-zemla>
10. <https://mvinfo.hr/clanak/john-green>
11. <https://citateljicablog.wordpress.com/2018/09/28/john-green-nikad-kraja-kornjacama/>
12. <http://kurziv.net/recenzija-hit-romana-ciganin-ali-najljepsi-autora-kristiana-novaka/>
13. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=12544>
14. <https://kritika-hdp.hr/hr/tema/alternativna-lektira-skolice-u-skoli>
15. <https://www.medijskapismenost.hr/harry-potter-djecu-uci-kako-biti-otvoreniji-i-tolerantniji/>

Sažetak

U diplomskome radu *Suvremeni metodički pristupi Gundulićevim djelima* prikazali smo suvremene metodičke pristupe školskoj lektiri na primjeru Gundulićevih djela. Glavni cilj ovoga rada bilo je isticanje da školska lektira treba poticati na čitanje, posebice na čitanje iz užitka. Pokazali smo različite metodičke pristupe školskoj lektiri. Analizirali smo Gundulićeva djela na tradicionalan i suvremen način. Ukazali smo na rezultate ankete o lektiri i čitalačkim navikama koju smo proveli u Gimnaziji Pula i Tehničkoj školi Pula. Na kraju smo naveli moguće dopune suvremenim djelima iz hrvatske i svjetske književnosti u popisu lektire.

Ključne riječi: lektira, školska lektira, Ivan Gundulić, *Suze sina razmetnoga*, *Osman*, *Dubravka*, metodika

Summary

In the thesis *Contemporary Methodological Approaches to Gundulić's Works*, we have presented contemporary methodological approaches to school reading on the example of Gundulić's works. The main goal of this paper was to emphasize that school reading should be encouraged to read, especially to read for pleasure. We have shown different methodological approaches to school reading. We analyzed Gundulić's works in a traditional and contemporary way. We pointed out the results of a survey on reading and reading habits that we conducted at the Pula Gymnasium and the Pula Technical School. Finally, we have listed possible additions to contemporary works from Croatian and world literature in the reading list.

Key words: reading, school reading, Ivan Gundulić, *Tears of a Prodigal Son*, *Osman*, *Dubravka*, methodology

PRILOG

Prilog 1.

Nastavni odsječci	Sadržaj rada (aktivnost učitelja)	Sadržaj rada (aktivnost učenika)
1. Priprema i motivacija	Profesorica kao uvod u poemu pita učenike poznaju li priču o razmetnome sinu iz Biblije. Zajednički dolaze do priče, ona im pomaže u prepričavanju priče.	Učenici odgovaraju s DA/NE. Prepričavaju ako znaju priču.
2. Obrada novoga gradiva	Na početku analize djela, profesorica objašnjava što je to religiozna poema ili plač. Daje primjere toga i piše na ploču definiciju religiozne poeme. Nakon toga, profesorica učenicima zadaje zadatak da pročitaju ulomak iz plača drugoga koji se nalazi u čitanci na stranici 183. Trebaju pažljivo čitati i zapisivati svoja zapažanja. Poslije čitanja učenici zajedno s profesoricom	Učenici zapisuju i slušaju profesoricu. Učenici čitaju ulomak i zapisuju.

	opisuju što se događa u ulomku, analiziraju stihove prema pitanjima iz čitanke. Nakon analize profesorica diktira učenicima najvažnija obilježja/karakteristike ove religiozne poeme. Prvo kreće od teme, pa prelazi na kompoziciju, spominje i stih i strofu i završava sa stilom djela.	Sudjeluju u analizi ulomka, javljaju se za odgovaranje na pitanja. Učenici pažljivo slušaju profesoricu i zapisuju u bilježnicu.
3. Ponavljanje i provjeravanje usvojenosti	Kako bi provjerila usvojenost gradiva, profesorica pita učenike da iznesu svoj dojam o pročitane ulomku. Trebaju istaknuti što im se svidjelo, a što ne, te kako bi oni postupili da su na očevom mjestu.	Učenici iznose svoje dojmove i svoja mišljenja.
4. Zadavanje domaće zadaće	Profesorica zadaje učenicima da doma odgovore na pitanja iz čitanke na stranici 184, ali isključivo ona koja se tiču sinteze jer na ova	

	prije pitanja su odgovorili na satu.	

Prilog 2.

Nastavni odsjecci	Sadržaj rada (aktivnost učitelja)	Sadržaj rada (aktivnost učenika)
1. Priprema i motivacija	Kao motivaciju zadali bi učenicima da pročitaju na glas parabolu o razmetnome sinu iz Lukina evanđelja. Nakon čitanja pitali bi ih mišljenje o pročitanim tekstu te jesu li taj tekst već prije čuli.	Dvoje, troje učenike čita parabolu na glas. Učenici iznose svoje mišljenje o pročitanim tekstu.
2. Obrada novoga gradiva	Obrada ovoga djela bi bila u cijelosti zbog toga bi se od učenika očekivalo da pročitaju cijelo djelo. Pošto su o Ivanu Gunduliću i njegovom opusu upoznati još od prije, pitali bi ih kratko tko je Gundulić, kojem razdoblju pripada te da nabroje neka njegova najznačajnija djela. Nakon toga, dijelimo ih u tri grupe, svaka grupa	Učenici se izjašnjavaju o tome jesu li pročitali djelo ili ne. Neki se učenici javljaju i govore što znaju o Gunduliću i njegovom opusu.

	mora imati barem jedan primjerak djela. Prva grupa analizira prvi plač (<i>Sagrješenje</i>), druga grupa drugi plač (<i>Spoznanje</i>) i treća grupa treći plač (<i>Skrušenje</i>). Dijelimo im smjernice, svaka grupa ima svoje smjernice koje ćemo navesti nakon tablice. Učenici imaju 20 minuta da odgovore na pitanja. Nakon što su svi odgovorili na pitanja, svoje bilješke i razmišljanja iznose učenici koji još nemaju ocjenu iz lektire. Iz svake grupe po jedan učenik/ca, drugi učenici se mogu nadovezati nakon njihovog izlaganja ako imaju što za dodati.	Učenici pažljivo slušaju upute za zadatak. Učenici zajednički pronalaze odgovore na pitanja i smjernice. Određeni učenici izlažu svoje bilješke, a ostali pažljivo slušaju i nadovezuju se na njih.
3. Ponavljanje i provjeravanje usvojenosti	Kako bi ponovili ono što su naučili o djelo Suze sina razmetnoga,	

	pitamo učenike na što ih podsjećaju nazivi plačeva (pjevanja). Trebali bi povezati te nazive s crkvenom ispovijedi. Nakon toga zajedno uspoređujemo parabolu iz evanđelja i Gundulićevu poemu. Pitamo ih na koji način pjesnik reducira likove, a proširuje temu? Time se obuhvaća u djelo u cijelosti.	Učenici spominju ispovijedi, kako taj obred podsjeća na nazive plačeva. Objašnjavaju svoje mišljenje. Učenici sudjeluju u usporedbi i odgovaraju na pitanja.
4. Zadavanje domaće zadaće	Zadajemo učenicima refleksiju/promišljanje o grijehu i što on za njih znači.	Učenici doma promišljaju o grijehu i o samoj religioznoj poemi.

Prilog 3.

Nastavni odsjecci	Sadržaj rada (aktivnost učitelja)	Sadržaj rada (aktivnost učenika)
1. Priprema i motivacija	Profesorica je učenicima prije dva tjedna najavila lekturu Osman. Zahtijevala je od njih da djelo pročitaju i pripreme bilješke tijekom čitanja. Kao motivaciju pita učenike	

	o njihovom dojmu nakon što su djelo pročitali u cijelosti. Pitanje bi moglo glasiti: Kako ste doživjeli Osmana? Sviđa li vam se djelo? Nakon toga profesorica kraće na analizu djela.	Učenici iznose svoje dojmove i mišljenja o pročitanome djelu.
2. Obrada novoga gradiva	Prvo profesorica iznosi osnovne informacije o životu i djelu Ivana Gundulića. Nakon toga dijeli razred na četiri grupe kako bi provjerila pročitanost djela, Prva grupa bavit će se temom djela, druga grupa strukturom teksta, treća grupa kompozicijom i četvrta grupa baroknim obilježjima. Nakon nekoga vremena učenici izlažu svoja zapažanja. Iz svake grupe profesorica bira osobu koja još nema ocjenu iz lektire.	Učenici pažljivo slušaju i zapisuju. Učenici rade na tekstu i pronalaze odgovore na zadane zadatke. Određeni učenici izlažu svoje bilješke.

3. Ponavljanje i provjeravanje usvojenosti	Profesorica ponavlja najvažnija obilježja Osmana. Navodi i česta pitanja o Osmanu na maturi kako bi se učenici na vrijeme pripremali.	Učenici pažljivo slušaju i zapisuju u bilježnicu.
4. Zadavanje domaće zadaće	Profesorica zadaje učenicima da za domaću zadaću izdvoje namjenu djela, prema njihovome mišljenju.	

Prilog 4.

Nastavni odsječci	Sadržaj rada (aktivnost učitelja)	Sadržaj rada (aktivnost učenika)
1. Priprema i motivacija	Motivacija koju zadajemo učenicima je da stvore lik s određenim karakternim osobinama. Prvi red treba stvoriti lika koji je mlad, neiskusni, ohol i neshvaćen. Drugi red treba stvoriti lika koji je plemenit, etičan, idealan i lijep. Treći red treba stvoriti ženu ratnicu, hrabru, odlučnu i svojeglavu. Svaki učenik u redu radi	

	samostalno, a nakon toga dvoje učenika iz svakoga reda prezentira svoje likove. Na kraju ih pitamo: „Podsjećaju li vas stvoreni likovi po osobinama na neke književne likove?“ Time ih uvodimo u lektiru <i>Osman</i> koju su učenici trebali pročitati u cijelosti.	Učenici samostalno rješavaju zadatak. Određeni učenici iznose svoje likove. Očekivani odgovori učenika bi bili: <i>Osman</i>, <i>Vladislav</i>, <i>Sokolica/Krunoslava</i>.
2. Obrada novoga gradiva	Kada smo se dogovarali s učenicima za lekturu, prva polovica je trebala pročitati original, a druga polovica romansirani Gundulićev spjev autora Hrvoja Hitreca. Prije same usporedbe dvaju primjeraka djela te dva zadatka koji će utvrditi njihovu čitanost, kratko ih upoznajemo s važnošću djela <i>Osman</i>. Prvenstveno se fokusiramo na činjenicu da je <i>Osman</i> „najbolje	

	Gundulićevo djelo". Slijedi prvi zadatak koji odrađuju u paru, a to je karakterizacija likova. Također, trebaju izvući citat ili ulomak iz knjige koji najbolje prikazuje njihov lik. Nakon toga izlaže svoj lik jedan učenik iz para ili mogu i oba učenika. Poslije pauze slijedi drugi zadatak za učenike, tj. kratka rasprava. Pravila rasprave su priložena ispod tablice. Rasprava je najavljena prije ovoga sata. Učenici su se morali pripremiti za raspravu s unaprijed napisanim bilješkama. Prva grupa „brani“ Gundulićevog <i>Osmana</i>, a druga Hitrecovog <i>Osmana</i>. Svaka grupa je trebala odabrati tri govornika koji će izložiti svoje argumente zašto je njihov Osman bolji/kvalitetniji od drugoga <i>Osmana</i>.	Učenici pažljivo slušaju i zapisuju u bilježnicu. Učenici u paru rješavaju zadatak i međusobno se dogovaraju. Jedan ili oboje iz para izlažu svoj lik. Učenici namještaju učionicu za raspravu.

	Također, unaprijed su odbrani i sudci koji će dati svoju ocjenu i komentar na svaku grupu. Nakon toga će se zbrojiti ocjene učenika sudaca i ocjene profesora/ice, tako će se proglasiti pobjednici rasprave.	Tri učenika iz prve grupe izlaže svoja razmatranja naspram tri učenika iz druge grupe. Učenici sudci iznose svoje komentare na raspravu te daju ocjene.
3. Ponavljanje i provjeravanje usvojenosti	Kako bismo utvrdili jesu li učenici naučili nešto o djelu Ivana Gundulića Osman na ploči pišemo slijedeće pojmove: tema, vrijeme i mjesto radnje, književna vrsta, pripovjedač, kompozicija, stil i jezik. Nakon toga svaki	

	učenik dolazi do ploče i popunjava pojmove dok nije sve popunjeno. Time na ploči imaju prikazane najvažnije podatke o djelu <i>Osman</i> .	Učenici jedan po jedan zapisuju podatke kod zadanih pojmova.
4. Zadavanje domaće zadaće	Za zadaću zadajemo učenicima da promisle o općeljudskim pitanjima u Gundulićevu epu.	

Prilog 5.

Nastavni odsjecci	Sadržaj rada (aktivnost učitelja)	Sadržaj rada (aktivnost učenika)
1. Priprema i motivacija	Kao motivacija najčešće se koristi ponavljanje znanja o pastoralima. Također, pitanje učenicima o Dubravci, jesu li prije čitanje djela čuli za Dubravku.	Učenici odgovaraju o pastoralima, kakva je to vrsta. Također, pokazuju jesu li prije čuli za Dubravku ili ne.
2. Obrada novoga gradiva	Dubravka se u srednjoj školi većinom nije čitala u cijelosti, odnosno kao lektira. Na početku učenici čitaju na glas zadane ulomke iz čitanke. Nakon pročitanih ulomaka,	Učenici čitaju po ulogama tekst iz čitanke.

	profesorica pita učenike o njihovom dojmu, tj. kako su oni razumjeli pročitano. Zadaje im zadatak da odgovore na pitanja koja su navedena nakon ulomaka. Nakon što učenici riješe pitanja, zajedno s profesoricom provjeravaju odgovore. Poslije toga profesorica kratko prepričava radnju <i>Dubravke</i> u cijelosti. Na kraju im i piše na ploču ili dijeli listiće s osnovnim informacijama vezanim uz <i>Dubravku</i>. Te informacije najčešće uključuju vrstu djela, temu, ideju, likove, kompoziciju, stih i strofu, stil i alegoriju.	Učenici iznose dojmove o pročitanim. Nakon toga rješavaju zadatke iz čitanke.
3. Ponavljanje i provjeravanje usvojenosti	Kako bi učenici ponovili svoje znanje o djelu <i>Dubravka</i>, profesorica im postavlja ovo pitanje: „ Što biste izdvojili da	Učenici pažljivo slušaju i zapisuju u bilježnicu.

	vam se najviše svidjelo iz pročitanih ulomaka? Obrazložite.“	Učenici odgovaraju na postavljeno pitanje.
4. Zadavanje domaće zadaće	Učenici za zadaću trebaju istražiti kakav je život bio u Gundulićevo doba.	

Prilog 6.

Nastavni odsjecci	Sadržaj rada (aktivnost učitelja)	Sadržaj rada (aktivnost učenika)
1. Priprema i motivacija	Za motivaciju koristimo motivacijska pitanja koja glase: „Što za vas znači sloboda? Po vašem mišljenju jesu li ljudi u doba korone počeli više cijeniti slobodu? Koja je cijena slobode?“	Učenici iznose svoja razmatranja i promišljanja.
2. Obrada novoga gradiva	Na početku učenicima puštamo himnu slobode koja se nalazi na linku ²⁰ : Pišemo na ploči da je autor glazbe Jakov Gotovac. Pitamo učenike dojmove nakon slušanja te znaju li o kojemu se djelu radi.	Učenici iznose svoje dojmove. Očekivani odgovor učenika: djelo

²⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=83ztZBSIJWs>

	Nakon toga najavljujemo da ćemo obrađivati djelo <i>Dubravka</i>, Ivana Gundulića. Prije same interpretacije djela, ponavljamo s učenicima o povijesti Dubrovnika u vrijeme Ivana Gundulića. Zadajemo im tablicu u kojoj će povezati osnovne pojmove vezane uz povijesti grada Dubrovnika. Dijelimo učenicima nastavni listić na kojem se nalaze osnovne informacije o djelu. Nakon toga zajedno prolazimo kroz taj listić.	<i>Dubravka</i>, pisac Ivan Gundulić. Učenici sudjeluju u ponavljanju, a nakon toga rješavaju tablicu. Učenici pažljivo slušaju.

	Nakon toga dijelimo učenike u tri grupe, a svaka grupa dobiva pitanja vezana uz određeni čin. Prva grupa analizira prvi čin, druga grupa drugi čin, a treća grupa treći čin. Bitno je da svaka grupa mora imati barem jedan primjerak knjige, što je najavljeno unaprijed. Nakon što su svi odgovorili na pitanja, predstavnici svake grupe iznose svoja izlaganja. Na kraju svaka grupa mora i odglumiti jednu scenu po želji iz čina kojega su analizirali.	Učenici rješavaju pitanja i dogovaraju se oko predstavnika. Predstavnici iznose svoja izlaganja. Svaka grupa ispred razreda glumi jednu scenu iz određenoga čina.
3. Ponavljanje i provjeravanje usvojenosti	Kako bi ponovili što su naučili na satu, tumačimo učenicima alegoriju koja je bitna za shvaćanje cjelokupnoga djela. Pitamo učenike je li sve jasno.	Učenici sudjeluju u tumačenju alegorije, iznose svoje ideje.

4. Zadavanje domaće zadaće	Zapravo prave zadaće nema, nego učenici kod kuće mogu promisliti o tome kako se suvremeni čovjek nosi s prolaznošću života.	